

INDONÉZ ELBESZÉLÉSEK

Fordította
Tharan-Trieb Marianne

Tartalom

Tri Wiyono	A szerencsét hozó
Gerson Poyk:	A pálmabor
A. Bastari Asnin:	A legelőn
Nugroho Notosusanto:	Danu anyó
Rahmat Ali:	Blorong szellem szeme
Fuad Sulistyono:	A fürdőszoba
Hamsad Rangkuti:	A kerítés
Mustofa W. Hasim:	A költözés
Mohamad Fudoli:	Nagyapa és a galamb
Ngarto Februana:	Éjszakai zavarás
Mona Sylviana:	Az asszony és a tenger
Dorothea Rosa Herliany:	A híres festő
Hikmat Gumelar:	A fejedelmi ajándék

Tri Wiyono:

A szerencsét hozó

Ez a macska tulajdonképpen nem több mint más falusi macska. Bundája fekete füle hegyétől a farka végéig. Az emberek szerint azonban szerencsét hoz.

Hogy mi a különös ezen az állaton, Parno maga sem tudja. De amióta megvan, mindig áradoznak róla, sőt nem ritka, hogy valaki elkérné vagy megvenné.

Azt mondják, ilyen macska nem terem mindennap. Ez úgy fogja meg az egeret, hogy el sem mozdul a helyéről. Állítólag csak lesi az áldozatát, az meg elébe hull.

Eleinte Parno nem akarta elhinni, amit Koromfeketéről mondogattak. Ezt a nevet adta neki. És mert hallgatott rá, hát nem is különbözött a többi hétköznapi macskától. Ugyanúgy nyávogott, mint a többi, ugyanazt ette, rizst hallal.

De Parno egy nap csodát látott. A háztetőről leesett egy egér, de nem akárhová, hanem a Fekete elé. Az meg azonnal felfalta.

Ezután Parno már maga is elhitte, amit ez idáig mondogattak neki. Még inkább elhitte, amikor szomszédja, Mbah Bejo szavait hallotta, akit a faluban látó emberként tartottak nyilván.

- Honnan szerezted ezt a macskát, No? - kérdezte egyszer Mbah Bejo. - A macskád bizony igazi szerencsemacska. Nagyon vigyázz rá - tette hozzá az öregember.

- Danyungban találtam, Mbah - válaszolta Parno.

- De szerencsés vagy, No - lelkesedett Mbah Bejo, miután hallotta, honnét jött az állat. Danyung a városi köztemető. Parno akkor találta a macskát, amikor utast vitt a temetőbe a riksájával. Fáradtságát pihente éppen, amikor a főkapu árnyékából előtűnt egy fekete kismacska. Parno megsajnálta és hazavitte.

- De miért, Mbah? - kíváncsiskodott Parno.

- Mert ez nem közönséges macska, No. Gyógyító ereje van, ezért nagyon jól kell bánnod vele.

- Mit jelent ez, Mbah?

- Hogy erős vagy, No. Ez a macska sok jót hozhat neked. De ha elhanyagolod, akkor bajt hoz rád" - mondta Mbah Bejo, a falu látó embere.

Parno csak bólogatott. Egyre inkább erősödött benne az érzés, hogy Koromfekete nem közönséges macska. Sőt, ettől kezdve még jobban szerette. Kényeztette, még mellette is aludt.

***

De ezt a macskát más is szerette volna. Aki pedig kérte, nem volt akárki. Jody néni, felesége gazdag munkaadója. Egyik nap, amikor hazament a munkából, Warti azzal állt elő,

hogy Jody néni kérné Koromfeketét. Ugyanis nemrég volt náluk, meglátogatta Parno másodszüllöttjét, aki éppen egy hetes volt.

- Adjuk oda, Kang. Nem szeretek vele leni. Vége lesz, ha Jody néni megint kéri - mondta Warti, miközben a kislányt szoptatta.

- Nem, Ti. És ha majd a gyerek sír miatta?

- Lehet, Kang. De az előbb Judy néni maga kérte - keresett kifogást az asszony.

Parno hallgatott.

- Jól van, Kang?

- Én úgy gondolom, hogy nem. Senkinek sem adjuk a Koromfeketét - felelte Parno.

- De más is van, Kang. Jody néni olyan sokat segített nekünk mindig. Ha nem kaptunk volna segítséget tőle, mit tudtunk volna venni a kislánynak.

- Ez a segítség azért nem egészen úgy van. Te ott dolgozol - keresett mentséget Parno.

- Ez sem egészen így van, Kang. Jó, hogy fizetésért dolgozom ott, de ezt a segítséget a fizetésen kívül kaptam.

- Nem, Ti. A lényeg, hogy a Feketét senkinek sem adjuk oda. Ez a macska segíti a szerencsénket. Nem hallottad te magad is, mit mondott Mbah Bejo? - emlékeztette Parno a feleségét.

- Miféle szerencsét, Kang? Ez az ember csak a riksát húzza, de a reményei szárnyalnak. Éppen ezért, ha örömet tudunk szerezni Jody néninek, ki tudja, talán adnak neked munkát Jody bácsi irodájában - győzködte Warti.

De Parno csak ingatta a fejét.

- A lényeg, hogy nem lehet. Senkinek sem adhatom ezt a macskát. Pont, vége.

***

Persze, hogy ezután Warti a macska ellensége lett. Miatta keményedett meg a szíve. Parno ellentmondást nem tűrően kijelentette, hogy nem adja oda a macskát, még ha Jody néni személyesen kéri tőle, akkor sem.

Egyik nap aztán Koromfekete még jobban megharagította Wartit. A macska kezdett rosszul viselkedni. Többször arra vetemedett, hogy húst lopjon, amit Warti félretett.

Warti persze egyre dühösebb lett rá, rúgással kergette el, vagy hozzávágta a papucsát. Egyszer Parno is tanúja volt a jelenetnek és veszekedni kezdett.

- Ez csak állat, Ti. Honnan tudná, hogy a húst meg akarod tartani vagy hogy neki készítetted-e el - kelt Parno szeretett macskája védelmére. - Ezen kívül, ha ételt teszel el, takard le.

- Persze, hogy letakartam. De ez a macska van olyan szemtelen, hogy kinyitja - fortyant fel Warti mérgesen. - Nincs tudatában, hogy micsoda jellem. Pont, mint a gazdája.

- Nana, Ti, így kell beszélni?

- Ha egyszer te magad sem vagy tudatában, hogy mit csinálsz! Nem ismersz tiszteletet Jody néni iránt - ásta ki Wartit megint a csatabárdot és hozakodott elő a macska odaadásával.

- Még mit nem kellene odaadnom, ami egyszer az enyém? Ez az én macskám. Én találtam.

- Az biztos. De a lényeg az, hogy nincs bőr a képeden. Nincs másod, mint ez a macska, és ezt sem lehet odaadni.

- Nem hogy nem lehet, Ti. De te magad is hallottad, mit mondott Mbah Bejo. Ez a macska fog nekünk szerencsét hozni.

- Álmodsz te!

- Te csak ne becsüld le, ennek az embernek a szavait.

- Hajjaj, bolond, aki hallgat a beszédére.

- Csst, nagyon vigyázz, mit beszélsz. Ha meghallja, rontást tesz rád.

- Csak tegyen - vágott vissza Wartit cinikusan és berohant a szobába, mert a kicsi sírni kezdett.

***

Ezen a délutánon, amikor Parno hazajött a munkából, nem látta a macskáját. Pedig Koromfekete mindig eléje szaladt, amint meglátta őt a riksával.

- Hol van Koromfekete, Ti? - kérdezte Parno a konyhában foglalatoskodó feleségét.

- Mit tudom én - válaszolt Wartit gorombán.

- Tényleg nem tudod?

- Te azt hiszed, hogy nincs más dolgom, minthogy erre a bajkeverő macskára vigyázzak. Inkább a gyerekedet néznéd meg. Minden nap csak veszekedés - mérgeződött Wartit.

- Jól van, ha nem tudod. De ha megint bántottad, nagyon vigyázz magadra!

- Vigyázz, te mit akarsz - ordította Wartit.

De Parno már nem is figyelt arra, mit vágott vissza a felesége. Kedves állatkáját kereste mindenhol. Az ágy alatt, a fürdőszobában, a ház előtti árokban. De nem volt sehol.

Parno nyugtalankodni kezdett. Felesége előbbi viselkedése rossz előérzetet keltett benne. Már nehogy úgy legyen, hogy Koromfekete megszökött, mert nem bírta tovább felesége kínszát. Persze, hogy az állat sem szeret ott lenni, ahol folyton bántalmazzák.

Parno végigment a falu hosszú utcáján. Többször szólított Wartit nevét. Néha belátogatott a szomszédházba is, hátha most is ott bujkál.

- Egy ideje nem láttam, No. Sokszor alszik ezen a széken. De ma még egyáltalán nem láttam - felelte Wak Jupri, a szomszédja, Parno kérdésére.

- Jól van, Wak. Talán az országútra ment - mondta Parno és Judy néni háza felé irányította lépteit. Feltámadt benne a gyanú felesége iránt. Ki tudja, még képes volt odaadni Judy néninek, anélkül, hogy újra megkérdezte volna.

De azt mondták a nagy emeletes házban, hogy nem látták, amit keres. Parno kezdte feladni a reményt. Lassan düh támadt a szívében felesége iránt. Biztos, hogy az asszony okozta a bajt. Vigyázzon magára, ha kiderül, hogy bántotta a macskát! Parno lelkét előntötte a keserűség.

Hirtelen nagyra nyílt Parno szeme, mert egy fekete macska szaladt át előtte az úton.

- Cica, cica, cica! Fekete, Fekete! - kiabált és utána eredt.

De mintha ez az állat nem ismerné meg a gazdáját. Csak futott egyenest az országút felé. Parno pánikba esett, hiszen annyi autó jár ott. Gyorsan meg kell fogni a macskát.

De a balszerencse úgy akarta, hogy egy homokkal megrakott teherautó robotgott arra déli irányból és elütötte őt.

***

Warti keservesen sír férje holtteste mellett. Vádolja magát, mert nem mondta meg azelőbb, hogy Koromfeketét bizony aznap megölte.

Reggel ugyanis a macska megint húst lopott az asztról. Wartiban fellángolt a düh. Az ajtó keresztúdjával verte Feketét. Leginkább a fejét ütötte. Utána a testére is vágott néhányat, amíg végre nem mozdult többé.

Warti fekete nylonzsákba tette a macska tetemét és a szeméttel együtt feldobta az éppen megérkező szemeteskocsra.

De vajon hová lett az a fekete macska, amelyiket Parno kergetett? A mai napig sem tudja senki.

Gerson Poyk:

A pálmabor

Leszállt az este. Sötét van. A csillagok gyenge fényükkel nem világítanak ugyan, de annál fürgébben villódnak, pislognak az égen. A panaszkodó Toba-tó vize lassan görgeti a mélyéből kiszakított moszatot, de fényt nem ad.

A tó partján a többtől kissé elkülönülve álló borkimérés még olyan, mint régen volt, mint gyerekkoromban. Csak a bódé fala lett feketébb. A padlójához tapadt, rászáradt sár még vastagabb lett, hiszen sosem tartották túl tisztán.

Csak annyi változott, hogy a tulajdonos bajuszt növesztett. Érett, kemény arcára rányomta bélyegét az egész életében elfogyasztott pálmabor. Mellkasa gyorsan emelkedik és süllyed, mintha folytan sóhajtana. Hasa még nagyobb lett. Akadályozza a mozgásban. Ahogy végigmegy az asztalok között lassan kell mozognia, nehogy beszoruljon a kerek hasával. Rá sem ránt a vízcseppekre, amit a párával teli szél hoz messziről, a tó felől. Nem is érzi a hidegét.

A törzsvendégek inkább csak este tíz óra után jönnek. Így hát még csend van és nyugalom. Csak én toppanok be, elfáradva a hosszú sétától a tó partján.

Nem kérek pálmabort, hanem sűrű, keserű kávét. Hogy ne csukódjon le a szemem olyan hamar. Itt most kávét is árulnak a pálmabor mellett, ami jól jön, ha berúgott valaki. A részegség hamar elszáll az erős kávétól.

A borkimérés tulajdonosa egy darabig vizslat engem, emlékezetében kutat. - Új itt - nyögi ki lassan egy idő múlva. Közben a hátsó helyiség felé lépked, hogy elkészítse a rendelt kávét.

Nemsokára jön is vissza, kezében a kávéspohár.

- Harapnivalót?

Csak a fejemmel intek nemet. Újra alaposan szemügyre vesz. Már előbb felhajtottam a galléromat, hogy a szél ne fújjon az ingembe.

Úgy látszik, nem ismer meg, gondolom magamban. Nem emlékszik, milyen messzire szokott kergetni a barátaimmal együtt, amikor a kislányát bántottuk, aki a tó partján mosott. Kavicsokkal dobáltuk, hogy megijesszük és kicsit kínozzuk. Amikor a gyerek ijedtében felkiáltott, sőt szidni kezdett minket, jót nevtünk rajta. Hasunkat fogtuk a nevetéstől. A kislány néha felbátorodott, a tó vizes homokjából labdát formált és megdobált minket. Szökdecselve elugráltunk és kavicsokkal dobáltuk vissza.

Rettentően élveztük ezt a dobálódzást, közben pedig nem vettük észre hátunk mögött közeledő apját. Kezében bot volt, hogy azzal lássa el a bajunkat. Éppen lehajoltam, hogy köveket, újabb muníciót szedjek fel a földről, amikor megláttam, hogy lehajolva felénk lopakodik. Azonnal elordítottam magam: - Jön az apja!.... mire nyakunkba vettük a lábunkat.

Az apja meg utánunk. Nem akart megállni. Botja felettünk járt. Biztos, hogy nagyon féltünk, arcunk elsápadt. Lábunkat egyre gyorsabban emelgettük.

Tetszett a futás, de féltünk is. Felesége kiabálása elhallatszott hozzánk: - Kapd el őket! Verd össze, kergesd el, ne merjék még egyszer a kisgyereket bántani! - Mindezt olyan mérges hangon, hogy majd fel is robbant.

Aki véletlenül arra járt, közönyösen ránk pillantott, némelyik még nevetett is, sőt, volt aki megtapsolta a mi üldözésünket. Hamarosan már a főúton futottunk versenyt, amelyik átszeli a földeket. Elértük a nemrég learatott rizsföldet. Egyik barátunk megbotlott a sok kemény földkupac egyikében, amivel tele volt a rizsföld és elvágódott.

Ezt a barátunkat üldözőnk szemünk láttára jól elverte. Az ugyan hiába üvöltött segítségért, mert egyikünkben sem volt bátorság, hogy megmentjük. Bizony, nem tudtam addig, hogy ilyen gyávák vagyunk, legfőképpen pedig én. Általában nagyon bátrak voltunk, amikor nem volt ellenfél a közelben, vagy nem volt olyan erős, mint mi, nem is beszélve arról, amikor gyengébb volt, akkor aztán teljes erővel tudtuk fenyegetni.

Elkapott társunk aztán elmondta, kiknek a gyerekei vagyunk, ki az apánk. Az ügynek nem lett ott és azonnal vége. A kislány apja bepanaszolt szüleinknél. Az én apám hőstetemet nagy fenékberúgással díjazta.

Gondolataim ott járnak a múltban, el is feledkezem a bódé tulajdonosáról. Pedig úgy tűnik, ő még mindig engem néz. Amikor arcomat feléje fordítom, szemünk találkozik. Tekintetét kifelé, a szabadba irányítja, ahonnét árad be a tó szele és a lámpát szorosan körülölelő sötét. Szóba elegyedek vele: - Mi újság mostanában, Pardede? - (Pardede nem az igazi neve, hanem a törzs neve. Így hívják a Toba-tó partján, errefelé élő törzset. Előfordul, hogy valahol többen is jelen vannak a Pardede törzsből, és ha valaki Pardedet mond, az összes jelenlévő törzstag felel. Aztán megkérdezik: Melyik Pardede? Így hát nem túl praktikus a törzsnév használata, de az embereket nevükön szólítani tiszteletlenség a Toba-tó vidékén.)

- Minden rendben van - feleli. Lehajtja a fejét, szárazon nyel egyet - vagy a pálmabor habját?, majd újra felnéz és megkérdezi: - De maga itt kicsoda?

- Nem ismer meg?

- Nem. - Hirtelen megjelenik a múlt. Sokmindent elfeled az ember, még ha édes emlék is. Összevonja a szemöldökét. A nyers és érett öregség jól látható vonásai egyre jobban kiülnek az arcára, a pálmabor hatására még idő előtt. Az állandóan fújó nyirkos esti szél a tó felől szintén veri a testét minden éjszaka. Így nem csoda, ha az erek feszesen kidagadnak az arcán.

- Szuhut! Hutaszuhut, emlékszik már? - Az én törzsem a Hutaszuhut, amit röviden Szuhutnak mondanak és így hívnak engem a faluban. Az emberek inkább ezen a néven ismernek, mint a saját nevemen, amikor beszélnek rólam.

- Ó, a Szianu fia - említi apám nevét. - Hát te vagy az! - közeledik felém. Nehéz léptei dobbannak a padlón, a vastagon rátapadt száraz sárból pedig száll a por. Miután üdvözölt, vállon vereget: Jól megnőttél azóta. Mi újság? Mikor jöttél? Még tanulsz vagy már megnősültél? Van már gyereked? Szép a feleséged? Biztosan szép, ugye? -

Kérdései úgy záporoznak, hogy nincs is időm felelni rájuk. Fújató lélegzetéből megcsap az állott pálmabor savanyú szaga.

- Nem nősültem még meg - vágok közbe, amikor szünetet tart.

- Jól van. Mire jó elhamarkodni a házasságot. Én is későn nősültem. Először mindenfelé csavaroztam, csak utána. Hajjaj, a csavargás utáni vágy, hogy más vidékeket lássak, még mindig a szívemben van. De hát a családi ügyek miatt le kell mondanom róla. Látod, milyen szorosan fog a családi élet kalodája, amikor minden felelősséget rám rak. Ezért aztán ebben a bódében kell maradnom minden este. Hogy az ördög vigye el! -

Tekintete a tó felé téved. Az lassan felhőbe burkolózik. Bólogatok az olyan ember módjára, aki megértéssel és együttérzéssel van. Újra kortyolok a feketekávéból. Most belép egy férfi, vállán hozza sáros kapáját és a lába is merő sár. Szakadt, nyirkos ruháját még az esti köd is eláztatta. Az ember a padlóhoz ütögeti lábait. A régi sárréteg még vastagabb lesz a friss sártól. Még a kapáját is a padlóhoz veregeti, érzem is a padló rengését. Pardede csak mosolyog rajta.

- Hé, Pardede, hozzál pálmabort. Keverd az öreget az újjal - parancsolja nyersen az ember. (Az új pálmabor édes, az öreg pedig keserű, savanyú és hamar részegít.) - Igyekezzél - rendelkezik megint.

Pardede úgy szalad hátra, ahogy a lába bírja. De dagadt hasa mindig akadályozza, ahogy az asztalok között furakszik. Az új vendég elcsendesedett. Nyugodt. Elbújik a bódé egyik legsötétebb sarkában, ahol helyet foglal. Nem tudom megállapítani, hogy figyel-e engem. De messziről hallatszik nehéz lélegzete. Mint a bivaly fűjtatása, amikor trágyát húz a rizsföldre a tűző napon. Pardede előjön, kezében hozza a pálmaboros poharat és azonnal megkérdezi: - Szambalt is, Marpaung? (Megint egy másik törzs).

- Nem kell.-

Újra csend van. Pardede nem hagyja magára új vendégét. Vagy a vendége érdeklő, vagy igyekszik beszélgetést kezdeni, hogy a vendég jól érezze magát. Szemöldökét összeráncolja, kérdéseit ügyesen rendez, és úgy irányítja, hogy könnyítsenek a másikon. Pardede szeme barátságot sugárzik Marpaungra.

- Miért vagy ilyen rosszkedvű, barátom? -

Nincs válasz. Pardede pedig folytatja az előbbi kérdezősködést. Marpaung végül csak válaszol, miután már eleget hallgatott.

- Ki nem lenne rosszkedvű, ha ennyi balszerencse éri -

- Mi történt? - tudakozódik tovább.

- A tegnapi esti vihar lerombolta a rizsföldem gátját, éppen, ahová tegnap vettem. De ez még semmi. Ma még gyorsan kijavítottam.

- Hát mi aggaszt ennyire?

- Hanem az átkozott eső miatt kiáradt a patak és kilépett a medréből. A halastavamat a patak partján elárasztotta a víz. A halaim meg megszöktek vagy a víz kisodorta őket a tóba. Ekkora szerencsétlenség. A halaim már akkorák voltak, hogy kifoghattam és eladhattam volna őket.

- Hajjaj - sóhajt vele Pardede.

- Úgy rendeztem, hogy holnapután lehalásszuk. Nem is tudom, maradt-e belőlük, vagy mind eltűnt. De a hal is csak olyan, hogy többet akar mozogni nagyobb helyen. Biztos, hogy az összes hal elmenekült a szűk börtönből, inkább a szabadba igyekeztek, a tóba és nagy veszteséget okoztak nekem szerencsétlennek - és tenyerével a nyakszirtjére csap. Majd folytatja: - Nem érzed te is, micsoda kint zúdított a balszerencse erre a ronda testre itt? - és beledörzsöl már úgylis kócos, hosszú és ápolatlan hajába.

- Dehogynem érzek veled. Engem is ért már ilyen balszerencse. Még nagyobb is. De aztán türelemmel viseltem.

- Türelemmel?

- Igen. Bizonyára emlékszel még, amikor katonák táboroztak a falu szélén. A katonák sokat ittak nálam. Mert közel voltak, elfogadtam a jegyüket, hogy majd fizetnek, ha fizetést kapnak. De egyik este hirtelen odébb álltak, nekem pedig egy szót sem szóltak. Mind eltűnt, mielőtt megfizették volna az adósságukat. Nagy veszteség ért akkor engem. Érzed te is, mekkora veszteség keletkezett, mert az embereknek hittem? A hiszékenységem csak arra volt jó, hogy kárt okozzak saját magamnak.

Marpaung nem felel. Talán nem is törődik Pardede történetével, mert az elillant halai okozta balszerencse hatása alatt áll. És mivel nem válaszol, Pardede folytatja: - Minden ember körülbelül harminc rúpiával tartozott. Legalább harminc embernek adtam hitelbe. Az egész károm harmincszor harminc, vagyis kilencszáz rúpia. Na, próbálj csak utána számolni, mekkora volt a veszteségem. Te is tudod, a pénz értéke akkor nem ennyi volt, messze nem ennyi. Akkor kilencszáz annyi volt, mint ma kilencezer. De ahogy már mondtam, csak el kellett viselnem türelemmel, aztán megint keményen megdolgoztam érte.

- De te azért csak húztál hasznot a többi vendégből, úgyhogy gyorsan behoztad a veszteséget. De mi legyen velem? Megint kishalakat kell nevelnem. Etetnem kell őket hat hónapig, amíg pénzt látok belőlük. Átérzed ezt, barátom? - sóhajtot Marpaung. - A pokolba a tegnapi esővel.

Pardede nem folytatja a társalgást. Ebben a pillanatban halászok kis csoportja lép a boltba. Boldogan énekelnek:

"Leszáll a tóra a hús este,
lepedőt, tüzes feleséget elhagyunk,
halászok vagyunk, hal után járunk..."

- Haha, de szép is ez a dal. Jaj, Pardede, adjál négy pohár pálmaborot és csípős szambalt hozzá.

Négyen vannak. Kifakult rongyaikon annyi a folt, hogy eredeti színük kicserélődött. A tóról fújó, párás szél hideg korbácsolását már észre sem veszik. Arcuk kemény, szemük vörös. Merev, szögletes mozdulataik árulkodnak egész testüket körülölelő izmaik feszességéről. Pardede elkészíti, amit rendeltek.

- Jókedvetek van. Sok halat fogtatok? - kérdezi Pardede, miközben eltűnik hátul a pálmaborért.

- Húha, nem is hittük volna. Már alkonyatkor lementünk a tóra. Amilyen hosszú és amilyen széles a tavunk, mindenhol kivetettük a hálónkat, de egy hal sem akadt fenn. Hiába vesztegettük az erőnket. De amikor az Alian patak torkolatához értünk, vörössé vált a hálónk, annyi aranyhal akadt fenn. És kövérek.

A halászok hadarva és örömmel mesélnek, minden szót jól kihangsúlyozva.

Pardede a fal mögött mosolyogva hallgatja őket, velük örül, ha a vendégeinek szerencsésük volt. Minden halásznak odaviszi, amit kért. A pálmabort gyorsan lenyelik. Olyan is van, aki két tele pohárral végez. Marpaungot nagyon érdekli a történetük.

- Mondd csak el még egyszer, barátom. Aranyhal, azt mondd, sok volt a patak torkolatában?

- Igen, és kövérek. Gyere, ünnepelj velünk, igyál, egyél, mi fizetünk ma. Alig hittünk a szemünknek, annyi hal volt a patak torkolatában.

- Nem a ti hibátok. Ezek az én halaim, amik kiszabadultak a halastavamból, amikor a tegnapi eső miatt áttört a partja. Ezek a halak az enyéme. Én neveltem őket.

- Nahát, barátunk bolond néha.

- De így van. Ha nem hiszitek, megmutathatom a tavamat, hogy áttört a partja.

- Áttört, vagy nem, nem kérdezzük. Minden hal, ami kiszabadult - ha a te halaid is, de kiszabadultak - az már szabad. Amikor pedig szabadok, akárki kifoghatja őket és akkor már az övé. Hát még ha a tóba is jött. Mi a halat a tóban fogtuk, az pedig senki tulajdona. Nem pedig a te halastavadban, még ha valóban van is halastavad. Nem így van, Pardede? - kérdezi a halász miközben a jól megpaprikázott étel felé fordul.

Pardede nem felel. Mindig így tesz, ha elértesztenek egy kérdést és vendégének a pártjára kellene állnia. Ilyenkor nem felel. Nem akar állást foglalni. Marpaung sem szól. A halászok újra énekelni kezdenek:

"Leszáll a tóra a hús este,
lepedőt, tüzes feleséget elhagyunk,
halászok vagyunk, hal után járunk..."

A halászok megint lemennek a tóra, miután kifizették italukat. Marpaung is megy. Az ajtóban összetalálkoznak valakivel. Most azonban Pardede arca nem látszik boldognak, hogy meglátja a vendégét, világosan kimutatkozik arcán és viselkedésén. Az új vendég szúrós tekintettel körbenéz a bódében, de a száját nem nyitja ki. Külseje igen vad. Leül egy sarokban. Tekintete megáll rajtam, vad mosolyt akaszt a képére, arca, ajkai sápadtak.

- Hé, fiatalember, nekem meg miért nincs pálmaborom, amit megigyak?
- tör ki belőle hirtelen a kérdés. Még meg is ijesztett.

- Ki tiltja meg? - válaszolom őszintén. Mindenkinek lehet pálmabora, hogy megigya.

- Jól mondod. Ki tiltja meg. Az Úr a pálmabort mindenki számára teremtette, engem is beleértve. Hallod, Pardede? Hozzál már nekem pálmabort.

Pardede hozzám lép: - Hamar berúg, - súgja. - Aztán meg nem akar fizetni. Csak én fizetek rá.

- Egy pillantást vetek az új vendég felé. Ajkai repedtek, és úgy vágyik az odacsöppenő pálmabor ízlelésére, mint ahogy szomjas föld kívánja az esőt.

- Jól van, fizetek neki - mondom.

- Nemcsak erről van szó. Hamar berúg és csak vihart kavar.

A vendég ökle nagy erővel az asztalra csap. - Most meg mit sugdolódszol? Adjál már pálmabort. Inni akarok, mert az Úr mindenki számára teremtette a pálmabort, engem is beleértve.

- Ihat, én kifizetem, feltéve, ha nem kavar vihart. - mondom neki.

- Halálkomolyan ígérem - és ahogy kimondja, hirtelen a lábam elé veti magát. - Nem fogok vihart kelteni. Hát még ha a fiatalember szambalt is akar fizetni, két adag disznóhússal.

- Igen, mondom. - De ígérje meg, nem lesz vihar. Ha vihar lesz, nem fogok fizetni.

- Dögöljek meg, ha nem így lesz. Olyan csendben leszek, mint a kagyló a tó közepén. Még amikor a hullámok addig dobálják is, hogy megdöglök, akkor is csendes és néma. Igenis, én is olyan csendes és néma leszek, mint a kagyló a tó közepén, még ha három pohár bor ment is le a torkomon. Hé, fiatalember, fizet nekem pálmabort, három pohárral is?

- Lehet, de csak nyugodtan, csak nyugodtan.

Nyelvével az ajkát simogatja. Miután megízlelte az italt, dűnnyögni kezd, dicsérő dalt ad elő a maga módján; köszönöm, Uram, hogy pálmabort teremtettél, köszönet magamnak is, hogy még élvezhetem a pálmabort.

Keze matat az asztalon. Hangja, úgy érzem, valami távoli ország szomorú dalát idézi. A szívembe hatol.

Hehehe, - mondja később, - fiatalember, maga sokat álmodozik. Nem jó az. Csaknem szerelmes?

- Ugyan - hazudom. Pedig valóban szerelmes lettem. De még nem merem nyíltan kimondani, hogy kibe.

- Ne hazudjon, fiatalember. Én is voltam már szerelmes, aztán vége lett, én is sokat álmodoztam akkor. Azután a pálmaborra bíztam szívem bánatát, mert az emberekből kiábrándultam. Volt szíve engem becsapni, aki pedig mindig őszinte voltam hozzá. Még ha szidom is a pálmabort, amíg én jó ember vagyok, addig ne hazudjanak nekem. Figyeljen, mit mondok:

"Kőből facsart pálmabor,

lány keblénél fehérebb,
habja lány ajkánál gyengédebb"

Nevet, nevet, majd sírni kezd, sir, zokog, aztán hirtelen siránkozásba csap.

Pardede átfogja a vállamat: - A nő, akibe beleszeretett, egy városi emberhez ment, aki motorral járt ide.

Nem mondok rá semmit.

Reggelig nyitva marad a borkimérés, ahol ilyesmiről beszélgetnek. Reggelig ébren maradnak a halászok is, és dolgoznak kint a tavon. A legények, akik hajnalban indulnak haza, fáradtságukat itt pihenik ki pálmabort vagy kávét kortyolva és itt mesélnek a lányról, akinek udvarolnak. Mikor már fényes nappal van, bezár a bolt. Pardede lepihen és míg felesége mellett forgolódik, összeszámolja az éjszakai bevételt. Mindig, minden áldott nap ugyanúgy.

Egyhangú életükre, egyforma napjaikra a Toba-tó hullámainak örök tánca rímél.

A. Bastari Asnin:

A legelőn

A legelő közepén megálltak. Szabadon engedték a kecskéket, körülnéztek, majd letelepedtek a csempedak fa árnyékában. Mangku, a legidősebb, végignézett az előttük emelkedő rizsteraszokon, közben gondolatai messze jártak. Ezalatt Rusad és Kipa feltekerte a kecskék köteleit. Mangku egy pillanatra Kipára, kisöccsére pillantott, majd pillantása megint a messzi távolba tévedt. A nap égetett és a teraszok szélén álló fák árnyéka fekete csoportokban vetődött a rétre, így több árnyék jutott nekik. Sokáig nagy csend volt a réten, a kecskék mohón legeltek.

Messziről, az előttük álló teraszok mögül vadászsípok felelgettek egymásnak. Olykor alig hallhatóan, aztán távolodott, majd közeledett a sípszó. Hirtelen lövés dördült és visszhangzott az egész réten. Mindhármuk mintha álomból riadt volna fel. Rusad, aki közben elnyúlt, gyanakvó tekintettel méregette bátyját. De Mangku egyre csak bámult a rizsföldek felé. Majd, mintha emlékezetében keresne valamit, tekintete a domb alja felé tévedt, körbejárt, megállt ott, ahol egy út felfelé, a bambusszal benőtt patak felé vezetett.

Amikor a vadászok lövése eldördült, az ötéves Kipa felkapta a fejét.

- Mi volt ez, Ad? - kérdezte Rusadtól, aki még mindig bátyját figyelte.

- Lövés, a puska hangja.

A kicsi odament Rusadhoz és odasúgta neki:

- Én is akarok puskát, Ad.

Rusad egy pillanatra Kipára pillantott, de azután megint Mangkut nézte szórakozottan.

- Puskát akarok, Ad - folytatta Kipa.

- Minek az - válaszolta oda sem figyelve.

- A hangja, Ad, a hangja nagyon jó.

- Embert lehet ölni vele.

- De akkor miért használják az emberek?

- Vaddisznót ölnek vele, - és tovább figyelte Mangkut.

- Én is le akarom lőni a kecskéinket, még sosem ettem kecskehúst.

- Nem, nem kell, nagyon drága.

De a kicsi, akinek még fogalma sem volt róla, mi járhat két bátyja fejében, egyre csak nyafogott. Rusad csak a fejét rázta és egyre kevésbé törődött vele. Amikor már nem bírta tovább, bátyja fejét kezdte ütögetni.

- Min gondolkozol, Ku? - kérdezte az idősebbiktől, miközben eltolta Kipa kezét.

Most már a kicsi is felfogta, hogy nem törődnek vele.

És mivelhogy figyelemre sem méltatták, sírni kezdett. Hogy két bátyja még a sírásával sem törődött, ordításba fogott és a földre dobta magát.

- Mindig morcosan nézel és elgondolkozol, amikor elmegyünk ott a kunyhó előtt - folytatta Rusad a kérdezőtetést, ahogy a patak menti erdő felé mutatott. - Mire gondolsz, Ku?

- Semmire - vetette oda Mangku, de közben egyre élesebb tekintettel nézett a folyó irányába.

- Ha megéheztél, ehetünk, a nap már jó magasan áll. - Mangku lassan nemet intett.

Kipa egyre hangosabban ordított és egyre jobban dobálta magát a friss zöld fűben. Kecskéik úgy néztek rá, mintha csodálkoztak volna, némelyik meg ijedtében az anyjához szaladt. Üvöltéséből időnként még hangosabban, hosszan elnyújtva kikiabálta, hogy "puskaaaaa". De feléje sem nézett senki. Semmi nem tudta figyelmüket magára vonni, úgy el voltak merülve gondolataikba.

- Nem jó így rádnézni, Ku! Kérdezd csak meg Kipát, miért sír.

- Hé, Kipa, gyere ide, mit akarsz? - kiáltott oda, kiszakítva gondolataiból.

Rusad furcsán és kíváncsian nézett rá.

Kipa szemét dörzsölgetve közeledett Mangkuhoz.

- Puskát, Ku, puskát akarok - kérte elkényeztetett gyerek módjára.

- Holnap megkérjük Szangant, a puska készítő. Most éhes vagy már?

A gyerek csak nemet intett és tovább dörzsölte a szemét.

- Most, Ku, hallani akarom a hangját.

- Minek neked a hangja?

- Szép a hangja, dobolni akarok vele.

- Várjál csak holnapig, olyant fogunk kikeresni, amelyiknek szebb a hangja, mint a gongé. Akarod? - ezalatt a gyerek haját simogatta, aki lassan abbahagyta a hüppögést.

De Rusad egyre inkább gyanakodott valamire. Bátyja hangja sejtette vele, hogy nagyon foglalkoztatja valami.

- Valahányszor elmegyünk az előtt a kunyhó előtt, miért leszel mindig olyan nyugtalan, Ku? - kérdezősködött tovább.

Mangku kicsit sajnálkozva nézett erre a kíváncsi arcra.

- Mert a kutyájuk mindig megkergeti a kecskéinket. Emlékszel rá, amikor egyszer este hazafelé mentünk, megharapta egyik kecskénket?

- De az nem Szibar bácsi kutyája volt, ismerem, az ő kutyája sovány és beteg.

Mangku hallgatott. Keze megint Kipa haját simogatta, aki lassan elfoglalta magát: álmodozásba merült a puskáról és hangjáról, aminek csodájára fognak járni.

- Hát akkor min töröd a fejed? - kérdezte megint Rusad.

Bátyja csak nemet intett.

- Mindig úgy nézel Szibar bácsira, mintha gyűlölnéd, amíg ő is feszengeni kezd veled szemben.

De akit beszélgetésre invitáltak, továbbra is csak nemet intett, és egyre jobban próbálta gondolatait elrejteni.

- A múltkor, amikor a városban voltunk, Isah néni, a felesége, kérdezgetett engem. Azt kérdezte, miért vagy mindig ellenséges Szibar bácsival. Azt mondtam csak, hogy én nem tudom, mindig ilyen szótlan. Szibar bácsi pedig jó hozzád, hozzánk, de tőled fél, mert te mindig olyan fenyegetően nézel rá.

Mangku keserűen mosolygott.

- Földet akarnak adni nekünk - folytatta Rusad.

Több hangos lövés jött a domb felől. Mindhárman odanéztek. Kipa mosolygott, a kecskék pedig ijedten futásnak eredtek. Mangku hirtelen a domb tetejére nézett. Egyenes füstcsík szállt fel a fák közül. Szeme előtt megjelent apja, ahogy ott kuporgott a puskát tartva és fújta a vadászsípot. - Apja mellett látta saját magát. Hasaltak és egyenesen előre néztek. Apja egyre halkabban fújta a sípot. Hallották messziről a szarvas lépteit, amelyet ide-oda futva bekerítettek. Apjára nézett, szemük találkozott, arcukon reménykedő mosoly. Apja már lövésre készen várt, de a szarvas csak nem akart megjelenni. A bokrok mintha magháltak volna, nem is moccantak. Apjára nézett, a puskájára, a kezére, fejére, szemére, egyik szemét behunyta, majd végig a testén lába végéig. Fekvő helyzetén igazított, apja tartását utánozva. Még az egyik szemét is behunyta, bár csak bambuszág volt a kezében.

- Feszítsd meg a tested, és egyenesen előre nézz, Mangku - tanította apja suttogva. - És amikor mozgást észlelsz magad előtt, légy türelemmel, figyeld meg előbb, mi az, mert mi van, ha túl korán húzod meg a ravaszt, csak amikor a szarvas fejét, combja vagy lába végét látod, akkor lőjél gyorsan, közben pedig képzelj el, hogy a húsa otthon fő a fazekunkban.

Mosolyogtak és nagyot nyeltek.

Messziről hallatszott barátaik sípja, hangjuk egyre halkult és közeledett. A szarvas patája alatt letörő ágak és bambusz reccsenése hallatszott; megdobogtatta szívüket. Még mindig feszült figyelemmel nézett apja felé. Látta, hogy a puska mozog, apja keze remegett. Úgy tűnt, hogy szeme, ami a puska vége felé nézett, valami mást lát, valami félelmetest. Majd hirtelen a bambusz mögött, apjától néhány méterre azt látta, hogy a bokrok lassan megmozdulnak. Sokáig figyelte. Majd látta, hogy onnan egy puska két csöve nyúlik ki egyenesen apja felé. Kezével már mutatott is apjának arrafelé, de mielőtt mozdulhattak volna, hangos lövés dördült. Még látta a vékony füstcsíkot a bokrok mögöl, feléjük szállt és apja fejénél állapodott meg. Még mielőtt felkiálthatott volna, lépések távolodtak a bokorból. Jól látta, hogy apja füle fölül vér csordogált, és feje a másik oldalon is át volt lyukasztva. Rázta a mozdulatlan testet, és üvöltve szólongatta gyermeki zokogással. De apja már halott volt. Néhány perc

elteltével barátaik mind odagyültek. Még azt is világosan látta, hogy a bokrokból, sietést és sajnálkozást tettetve, kilépett Szibar a még füstölő puskával.

- Jól van, hát persze, nem szándékosan, azt hittem, szarvas, biztos voltam benne, hogy szarvas - sajnálkozott Szibar.

De akárhogy is, nem volt képes megmondani, hogy Szibar az előbb nagyon közlőlőlött. Soha nem volt képes rá, mert a gyerekkor még tudatlan, nem tudja, mit jelent a gyilkosság, büntetést, gyűlöletet vagy gonosz szándékot. Apja azért halt meg, mert Szibar véletlenül lelőtte vadászat közben. Családja cserébe nem kapott mást Szibartól mint rizst és sajnálkozást. Nem álltak bosszút, mert ő még gyerek volt, anyja nem volt haragtartó, családja pedig megbocsátó volt és nem akart tudni az egészlől.

Gyerekésszel nem próbálta megérteni, hogy ezután miért jelent meg Szibar minden este az ültetvény melletti kunyhójukban. Eleinte anyja kedvetlenül fogadta, de azután tudomásul vették, hogy Szibar a kunyhójukban alszik reggelig. Ahhoz is kicsi volt, hogy felfogja, mi történik, amikor öccse Rusad született, majd néhány év múlva Kipa követte. Azt sem magyarázta meg neki senki, hogy miért halt meg anyja váratlanul Kipa születése után egy évvel. Jól emlékezett rá, hogy nagyanyjuk ekkor négy kecskét hozott nekik, hogy neveljék, majd adják el a szaporulatot, hogy megéljenek belőle, és iskolába járhassanak. Soha senkitől nem kérdezte, hogy honnan volt nagyanyjának hirtelen ennyi kecskéje, holott addig semmi mást nem mondott magáénak, mint egy kis földceskét.

Mangku továbbra is a dombtető felé nézett. Újfent távoli lövés hallatszott, kutyaugatás, majd csend lett.

- Azt mondja Szibar bácsi felesége, hogy te már elég nagy vagy, Ku, mégsem jársz iskolába. - Rusad szavaira Mangku hirtelen felkapta a fejét.

Úgy nézett öccsére, mintha mondani akart volna valamit, de mégsem szólt. Kipa arcát vizsgálgatta, aki közben elaludt az ölében, Szibar gyűlölt vonásait kereste benne. De a gyűlölet mindig elhalt benne, valahányszor Kipa szemébe nézett, anyja szemébe.

- Nem jó ellenségeskedni velük, Ku - folytatta Rusad.

- Ki ellenségeskedik kivel?

- Talán te, de te nem haragítod meg őket, ugye? Azt mondja nagyanyánk, hogy Szibar bácsi adott nekünk kecskét, azóta pedig tizenöt kecsként lett.

Mangku csak fáradtan bólintott. Most próbálta felfogni az egészet, hogy mi is történt, apja halálát, Szibar látogatásait az anyjánál, Rusad és Kipa születését egészen a kecskéig és anyjáig. Már tudta, miért történt így minden, most már azt is tudta, mit jelent neki Szibar. De akárhogy is szeretne volna elfelejteni az egészet, továbbra is csak szeretettel nézett két öccsére, anyja áldozatának gyümölcsseire.

- Ha te iskolába szeretnél járni, akkor én és Kipa Szibar bácsinál lakhatnánk - ahogy Rusad ezt kimondta, feltűnt neki a bátyja szemében felvillanó láng. - Add el a kecskéinket, kérünk földet Szibar bácsitól -

Mangku most alaposan szemügyre vette Rusadot. Most sem felelt neki, csak mosolygott és lassan megfogta öccse kezét.

- Én nem megyek iskolába, Ad, visszaadjuk a négy kecskét, rendbe hozzuk apánk örökségét, a kaucukültetvényt és művelni fogjuk.

- De neked iskolába kellene járnod, Ku!

- Nem, én már túlkoros vagyok ehhez, majd csak ti ketten Kipával jártok iskolába.

Hangzavar riasztotta fel őket a domb alja felől. Köhécseltek, énekelgettek. Kipa felébredt és ő is arrafelé nézett. Kisvártatva a vadászok is feltűntek, egyik a másik után a bokrok közül, két kutya kíséretében. Vállukon kétcsövű puska lógott. Folyt az izzadság a nyakukról és csalódott arcukról. A három testvér már hallotta is utolsó szavaikat a szarvasról, amelyik kitört a bekerítésből. Ahogy közelebb értek a három fiúhoz, látták leghátul Szibart, vállán a puskával, amit a ruhája eltakart. Akár a többieké, az ő arca is csalódást mutatott. Szó nélkül megálltak a három kis pásztor közelében és leültek a csempadak fa alá, de puskáikat előbb még a domboldalhoz támasztották. Némelyikük azonnal elterült, mások elővették cigarettájukat és mohón szívták le a füstöt. A három testvér addig nézte Szibart, amíg az szóba elegyedett velük.

- Na, ti már itt vagytok?

Rusad és Kipa mosolyogva bólintott. Mangku kelletlenül lehajtotta a fejét. A férfi egy öreg tuskóra akasztotta a puskáját és melléjük ült.

- Mi volt az előbb a kezében, Ad? - suttogta Kipa.

- Ez a puska, amivel az előbb lőttek.

A kisfiú boldogan mosolygott. A vadászok minden puskáját jól megnézte, majd azt is, amelyik a tuskón lógott. Ahogy Szibar ott ült mellettük, Kipa feléje bólintott.

- Ez puska, bácsi? - kérdezte Kipa, az előttük lévő tuskó felé mutatva.

Szibar csak bólintott és megsimogatta a kisfiú fejét. Eközben tekintete összecsapott Mangku pillantásával, aki élesen nézett rá. A férfi hirtelen lehajtotta a fejét Mangku provokálására, aki valamit az eszébe juttatott. Rusad csak figyelte őket, egyiket a másik után és próbálta kitalálni, mi zajlik bennük.

- Disznót lőttek, bácsi? - kérdezgette tovább Kipa.

- Nem disznót, mi szarvasra vadászunk - felelte, közben lopva Mangkura pillantgatott.

- És lőttek, bácsi?

- Nem.

- Ezzel a puskával szokott löni Bar bácsi? - tudakolódzott tovább Kipa.

Szibar csak bólintott. De ahogy újra Mangku felé nézett, észrevette, hogy az csak a puskáját bámulja. Kezdve a puskatusnál, végig a ravaszon, a csövön, a két lyukig a legvégén. Mindkettőjük elképzelte, ahogy az egyik csőből nagy erővel kivágódik egy golyó. Ahová pedig a csövek mutatnak, ott egy merev test fekszik kilyukasztott, véres fejfel. Ezután Szibar és

Mangku véletlenül egymásra nézett. A férfiben egyre jobban tudatosult a Mangku szeméből áradó ellenérzés és szerette volna őfelé visszafordítani.

Rusad követte a két szempárt és egyre próbált rájönni, mi lehet a szívükben. De ő is csak olyan volt, mint Mangku néhány évvel korábban, nem tudta elképzelni a gonoszságot a másik ember szívében. Úgy gondolta, hogy bizonyára mindkettő titkol valamit, amit neki kellene kitalálni, bár nagyon messze van még a titok nyitjától.

- Lőtt már szarvast ezzel a puskával, bácsi? - törte meg Kipa a csöndet.

- Még nem - felelte Szibar szinte öntudatlanul, miközben a vadászokra pillantott, akik közül sokan el is aludtak.

- Szép ez a puska, Bar bácsi, lőtt már vele embert is? - Kipa nevetett és a férfi lábujjait csiklandozta.

Ebben a pillanatban minden emlék feltámadt Mangkuban és Szibarban. Nem mertek egymásra nézni, inkább messzire, a dombtető felé tekintettek. Ismét megjelent a látomás. Szibar hirtelen saját magát látja, ahogy igyekszik megszabadulni a rácélzó puska csövétől, ami ki fogja lyukasztani a fejét és a mellkasát a szívéig. A puska végén Mangku arca nevet. De aki ránéz, az már régóta Rusad és Kipa arca, akik úgy bámulnak rá, mintha kérdezni akarnának valamit. Ezután emberi hang kérdezi alig kivehetően: Miért lőtted le az apánkat? Minek jöttél a konyhánkba és szórakoztál anyánkkal? Ki az apánk, Rusad és Kipa apja? Miért halt meg anyánk olyan hirtelen?

Szibar szeme elől eltűnt a látomás, letörölte a homlokán csurgó verejtéket. Fogalma sem volt róla, hogy Mangku egész idő alatt figyelte. A rétet halálos nyugalom ülte meg. A fák szinte mozdulatlanul álltak, a kecskék lepihentek az árnyékban. A többi vadász álmodozásba merült a megszökött szarvasról. A kutyák is aludtak gazdáik lábánál.

Észre sem vették, hogy Kipa felállt és odament a tuskóhoz, ahová Szibar a puskáját akasztotta. Először sokáig csodálattal nézegette a puskát, mosolygott és megtapogatta. Amikor rájött, hogy senki sem figyel, boldogan leakasztotta és gyermeki örömmel tartotta a kezében.

Rusad csak figyelte Szibar és Mangku tekintetét és el volt készülve rá, hogy valami ki fog törni. Mindkettőjük arcáról leolvasható volt a feszültség, bár még mindig nem jött rá, miért történik mindez. A felületen látszólag nyugalom volt. Egyikük sem tudta, mit fog tenni, bár mindkettő leste, hogy a másik mit fog ellene elkövetni.

Lövésre riadtak. A füstcsík az előttük lévő tuskó felől szállt fel - minden szem arrafelé nézett. Az alvó vadászok felugráltak, nem tudták mit történt. De mind mozdulatlaná dermedt, ahogy Szibar felnyögött. Két szeme közül ömlött a vér. Azután már nem hallatszott a hangja, a réten az előbbi csend lett úrrá.

A fatuskó mögött Kipa nevetett fel hirtelen. Gyengéd szeretettel símogatta Szibar puskáját.

Nugroho Notosusanto:

Danu anyó

Arca durván faragott, kemény, mint egy koponya, bőre vastag, mint a cserzett bőr, orcája mindig kidagad a bagórágástól, járása pedig méltóságteljes, mint egy királynőé. A harmincas években jobban ismerték Rembangban, mint Osborn papot Dzsakartában 1954-ben, olyan hírnevet szerzett a titokzatos betegségek gyógyításában. Bizonyos szempontból Danu anyó gyógymódjában volt ráció. Álláspontja nem volt logika nélkül. Danu anyó azt állította, hogy ezekben a betegekben gonosz szellemek lakoznak. Ezért csak úgy lehet meggyógyítani őket, hogy kiűzi belőlük az egészséget megrontó teremtményeket.

Nah, a nyugalmazott Jaksa papa családjának kiscselédje már egy hónapja láztól szenvedett. Állapota egyre súlyosabbá vált. Szemének csak a fehérje látszott, szája habzott és állati hangokat hallatott, néha nyertett, mint a ló, vagy ugatott, nyávogott, üvöltözött és amikor oroszlánbögés tört fel a torkából, a gyerekek és az asszonyok az egész házból, de még az átlátogató szomszédok is mind hasmenést kaptak, mintha azt hitték volna, hogy Nah azonnal ember-tigrissé változik.

Azt híresztelték, a hírek pedig olyan gyorsan terjednek, mintha a rádió mondta volna be, hogy Danu anyó éppen turnézik. Útjának fő állomásai Lasem, Pamotan, Jatirogo, Bojonegoro, Tuban, Padangan, Cepu, Blora, majd visszatér Rembangba. Jelezték, hogy már Blorában van, vagyis hamarosan hazatér. És éppen, amikor Nah úgy óbégatott, mint a szerelmes kandúr, megérkezett Danu anyó nagy bőröndjével, ami pont olyan ősöreg volt, mint a tulajdonosa.

Nah testét parázsló tekintete átfúrta, miközben a bagót ide-oda forgatta a szájában. Nah csukott szemmel össze-vissza beszélt, szájából a hab párnájára csurgott, ami már olyan piszkos volt, mint egy vén katonai jeep ülése. Arca fehér, mint a tiszta gyolcs.

“Hozzatok egy pálmaseprőt” rendelkezett Danu anyó olyan eréllyel, mint Srikandi a hagyományos színház hőse. Ezután megfogta Nah karját és a lányt a gyékényről a padlóra húzta. Megérkezett a seprő. Jó nagy volt, mert Jaksa papának 60 pálmafája van a kertjében. Danu anyó megragadta a seprőt a puhábbik végénél, azután a törzsét, ami középen körülbelül 10 cm vastag, megrázta a feje felett és teljes erejével rávágott vele az oldalán fekvő Nah fenekére. A jelenvaló közönség tágra nyitotta a szemét és hegyezte a fülét ennek a borzalmas verésnek láttán és hallatán.

“Minyauuu!” tört ki Nah szájából, amitől minden néző libabőrös lett.

“Dögölj meg most!” felelte kegyetlenül Danu anyó és a seprő rumba ritmusban verte Nah fenekét. Nah nem nyávogott többé, hanem inkább ordított, mint a cirkuszi oroszlán. A közönség egy része el akart szaladni.

“Menekülj! Menekülj már!” ordított Danu anyó hatalmas dühvel és Naht jól célzott rúgással a hasára fordította. Ekkor az ütések teljes mértékben Nah fenekére záporoztak, aki mostanra már tudta, hogy ember, nem pedig macska, kutya, ló vagy oroszlán.

“Jaj, fáj! Jaj, fáj!” visszhangzott a sírása.

“Menekülj! Menekülj! Menekülj!” csapott fel Danu anyó hangja, míg minden szomszéd és járókelő beszivárgott, hogy utánanézzenek, mi az a félelmetes kiáltozás, amit hallanak.

“Jaaaj! Jajjj! Jajajaj!” zokogott Nah mint bárki emberfia.

“Menekülj! Menekülj! Rohanj már!” visítózott Danu anyó, miközben jobb kezével vert, bal kezével meg a dohányt markolta. Nyála vörösen loccsant a padlóra és Nah testére másfél méteres átmérőjű félkörben.

“Mit követtem el én szerencsétlen, hogy azt parancsolja, hogy meneküljek és mit akar kiverni belőlem?” kérdezte Nah sírva és megpróbált négykézláb odébb menni.

Danu anyó viselkedése egyszeriben megváltozott.

“Én nem hozzád beszélek, Nah” válaszolt gyengéd hangon. “A sátánokat kergetem ki belőled.”

Ez az utolsó szó mintha bűvös szó lett volna, újra kiegyenesedett és a seprő olyan erővel ütötte Nah testét, míg a beteg nyögve a padlóra rogyott. Folyt róla az izzadság és a ruháját már teljesen átáztatta.

“Hah, most már aztán dögölj meg!” üvöltötte Danu anyó miközben előrelépett és Nah testét két lábbal taposta. Öt percen keresztül ide-oda ugrált Nah testén, a beteg pedig olyan hangosan kapkodta a levegőt, mint a kovács fújtatója. Danu anyó két karjával kapált, hogy el ne veszítse egyensúlyát. Úgy ugrándozott, mint Batara Durga, aki emberi holttesteken táncol. Miután befejezte, hátára fordította Nah testét. A lány izzadságától fényesen csillogott a padló, arca pedig tűzvörösen lángolt.

Danu anyó kiegyenesedett és megparancsolta, hogy minden néző, akinek nincs itt dolga, távozzon. Az ajtót bezárta és visszatért pácienséhez. Gyors mozdulatokkal kibontotta a beteg ruháit és mint valami őrült, masszírozni kezdte Nah egész testét, a csiklandós helyeken meg csiklandozta. Nah a karjaival csapkodni kezdett, majd olyan jókedve kerekedett, mint akármelyik egészséges leánynak. Danu anyó negyedórán keresztül simogatta páciensét, ezután elengedte és feltérdelt.

“A szellemek elhagyták testedet, Nah” közölte vele nyugodt hangon. “Meggyógyultál.” Majd mindenki szeme láttára Nah, aki az imént még félholt volt, felült a falnak támaszkodva és úgy mosolygott, mint aki legszebb álmából ébredt.

“Aludj csak holnapig” - javasolta Danu anyó és csupa szeretettel lefektette és betakargatta Naht egy lepedővel. Nah fejét masszírozgatta, majd egy kis nyálat vett a szájából és a beteg homlokára kente. Ezzel felállt és kiment kávé inni.

Azonban a Danu anyóba vetett bizalomnak Jaksa papa házában, és ezzel együtt az egész vidéken elterjedt hírnevének, Kudustól Tubanig, Bonangtól Randublatungig, csakhamar kihívással kellett szembenéznie, amikor Saljo Kunto úr, Jaksa papa egyik veje feleségével együtt látogatóba érkezett apósához. Néhány nap múlva Saljo úr felesége fejfájásról panaszkodott és egész teste megmerevedett. Jaksa mama a hagyomány szerint cselekedett és azonnal elhívatta Danu anyót.

“Ó, csak egy kis gonosz szél van a belsejében, asszonyom” miután végighallgatta a betegség tüneteit magának Saljo asszonynak a szájából. “Nyissa csak ki a ruháját, majd én kikergetem.” És Danu anyó elkezdte a gyógyítást. Először két hüvelykujját belenyomta Saljo asszony hasába, amíg teljesen eltűntek, a páciens pedig olyant sikoltott, hogy azt nehéz lenne leírni. Ezután addig nyomta Saljo asszony hasát két tenyérrel, amíg a szél hatalmas robajjal alul el nem távozott. Ezután a fenekét és a nyakát csiklandozta, úgy, hogy Saljo asszony hosszan böfögött. Ezután Danu anyó mindkét masszírozást kombinálta, amíg a levegő alul is felül is robbanásokkal távozott. Ebben a pillanatban tért meg tengerparti sétájából Saljo úr.

Keményen megparancsolta Danu anyónak, hogy távozzon a szobából, mint ahogy Danu anyó szokta a szellemeket kikergetni a betegek testéből. Ezután feleségéhez szólt feldühödve:

“Te nem tudod, hogy az ilyen masszírozás tönkreteszi a méhedet?”

Ezután az incidens után nem engedték meg Danu anyónak, hogy átlépje a ház küszöbét, amikor Jaksa papa iskolázott veje ott tartózkodott. Danu anyó egyfajta vereséget szenvedett. Szerencsére csak kétszer történt meg egy év alatt. A következő alkalommal Danu anyó varázsereje győztesen került ki a csatából.

A második összecsapás Danu anyó és Saljo úr között akkor történt, bár nem szemtől szembe, amikor Jaksa papa cselédje, Rah mama, aki már túl volt a negyvenen, nagyon megbetegedett. A sors úgy hozta, hogy Jaksa papa nagy műveltségű veje éppen megint Rembangba látogatott. Jaksa papa és Jaksa mama nem sokat latolgatott, gyorsan elhívta Danu anyót, amikor Rah mama már kezdett félrebeszélni. Saljo úr pedig hosszas mérlegelés után Umar Chattab doktorért küldött. Történt pedig, hogy Umar Chattab doktor Danu anyó előtt érkezett, mert annak nem volt autója. Amíg Umar doktor keze és sztetoszkópja dolgozik, szó sem lehet Danu anyó kezéről és nyáláról.

“Malária” - állította fel a diagnózist Umar Chattab doktor Rah mama sötét szobájában. Kinint írt fel, ami ebben az időben a malária egyetlen gyógyszere volt. Miután egyéb tanácsokat is adott a beteg étrendjére és gyógyítására vonatkozóan, az orvos hazament.

Rah anyó betegsége azonban az idő múlásával egyre rosszabbodott. Jaksa papa, Jaksa mama és a közeli szomszédok tudták, hogy miért. Danu anyó átka! Sürgetni kezdték, hogy hívják el Danu anyót. De válaszként Saljo úr ismét Umar Chattab doktort hozatta el. Presztízskérdést csinált belőle, apósa-anyósa közötti kapcsolata pedig feszültté vált. Saljo asszony nagy nehezen semleges maradt, de ahogy az már a politikában is van, mindkét ellenfél őrá haragudott. Mégis megtartotta a passzív, független politikát.

Umar Chattab doktor megérkezett.

“Úgy adták neki a kinint, ahogy rendeltem?” kérdezte.

“Igen” felelte Saljo asszony a férjét megelőzve. “Én magam adtam a pirulákat Rah mamának.”

Umar Chattab doktor úgy ment el, hogy nem változtatott véleményén. Csak annyit rendelt el, hogy amikor odaadják a betegnek az orvosságot, komolyan figyelmeztessék.

Ezután Rah mama állapota egyre rosszabbra fordult és este meg is halt.

A hidegháború heves, nyílt vádaskodássá fajult, bár nem mutatták ki azonnal. Ekkor hívás nélkül megjelent Danu anyó személyesen. Saljo úr azonnal távozott a vendégszobába. Hamutartója tele volt cigarettacsikkal.

“Minden lehetségest megtettünk” szólalt meg Saljo asszony, hogy felvidítsa a férjét.

“De mért, miért halt meg?” kiabálta Saljo úr és átölelte felesége vállát, aki nem válaszolt.

“Hát csaknem fogunk hinni ebben az ostobaságban, nem?” tette még hozzá.

“Inna li'llahi wa inna illaihi raji'un” mondta Saljo asszony.

Hajnalhasadáskor megkezdték a temetés előkészületeit. 7 órakor emberek jöttek a halottas szobába és elvitték a holttestet. Saljo úr feleségével jelen volt, amikor a holttestet

elvitték abból a szobából, ahol ő és Umar Chattab doktor vereséget szenvedett apósával és Danu anyóval szemben. Saljo asszony, aki ugyan férje mellett állt a szobában, szíve mélyén szüleinek adott igazat, de férje csalódásával is együtt érzett. Nyomott volt a levegő a szobában, a tömjénfüst összeszorította az ember mellkasát. Saljo úr nagyra tárta az ablakot, a reggeli verőfény elárasztotta a helyiséget. Egy emberi alak tűnt fel az ajtónyílásban. Danu anyó. Szeme parázslott. Saljo úr úgy érezte, hogy nyakszirtje kihűl. Mélyet lélegzett és még egy utolsó pillantást vetett az ágyra, ahol tegnap még a holttest feküdt. Hirtelen felkiáltott és mutatóujjával a szoba sarka felé bökött. Szeme tágra nyílt. Saljo asszony és Danu anyó is odanézett: Rah mama ágya alatt, a padlón szépen halomba rakva heverték a kininpirulák.

Rahmat Ali:

Blorong szellem szeme

Szarpan belebetegedett a gyors meggazdagodás gondolatába. Körülményei persze egészen mások voltak. Éppen ez volt a baja.

“Baj van a férjedd, Minah,” mondta egyszer az apósa. “Kezd felválni. Mintha már minden meg lenne oldva. Egyre lustább. Újabban akkor kel, amikor a nap az ég közepén jár. Szeme vörös az izgatottságtól. Lenézi azt, aki füvet szed. Mi a csudát akar? Egy évvel ezelőtt még dicsértem őt. Nem szégyellte a falufőnök rizsföldjét kapálni. Még a három gyereketeket is befogta, hogy őrizték a tucát kecskét és a két bivalyt. Jó a mi falufőnökünk. Nagyra értékelték ezt a szorgalmas Szarpan. Talán nem kellett volna a gyerekeket ilyen keményen munkára fogni, de azért nem ártott nekik, jobb, mintha csak játszanának. Mert az nem hoz semmi hasznot. Abból csak a böjt utolsó napjára jutna nekik enivaló. Azzal meg mégis jól keresnek, ha őriznek néhány állatot az erdő melletti réten. Hogy most meg, néhány hónapja, miért fordult minden a visszájára! Szarpan szórakozottnak látszik. Elbambul. Semmivel nem törődik. Mintha elfelejtené, hogy családról kell gondoskodnia. Te is csak állsz a tűzhely előtt, amiben már sosem ég a tűz. A gyerekeket is szabadjára engedted estig a pataknál. Csak játszanak és nem törődnek a dolgukkal. A falufőnök bivalyai és kecskéi meg elvesznek. Amiből persze baj származik. Téged kellene jól összeszidni. Jóllehet, te sem tudod, mit tegyél. Ezzel a Szarpannal csak baj van. Hol a férjed, Minah? Már egy hete nem került elő. Elfogyott a rizsetek. A boltban egyre több az adósságod. Nem fizetitek ki. Csodálkozom, hogy a vejem így viselkedik. Mit mondasz erre, Minah?”

Amit az apja mondott, mind igaz. Minah egyedüli lánya volt. Nem tudott mit felelni. Az apját is tisztelnie kell. Egyetlen támasza. Reggel Minah és a gyerekei otthagyták a házukat Klayatanban. Összecsomagoltak és az apjához költöztek. Szégyelli magát. Bár tényleg nincs szive hozzá, hogy megnehezítse a helyzetét, hiszen már öreg, aki belefáradt gyerekei felnevelésébe. Ha valaki férjhez ment, az azt jelenti, hogy elválik a szüleitől. Azt jelenti, hogy Minahnak meg kellene állni a maga lábán. De sajnos más a helyzet.

“Jól van, kedvesem,” szokta mondogatni a férjének, Szarpannak. “Éljünk csak a lehetőségeink szerint. Hát nincsenek gyerekeink? Ők a mi legdrágább kincseink. Várj csak, majd egyszer nekünk is könnyebb lesz.”

De nem így Szarpan észjárása. Ő más, mint a többiek. Igaz, hogy csak egy faluban él, de messze járnak a gondolatai. Ezért vádolta az apósa szórakozottsággal. Álmodozik, mint a bolond. Semmi olyasmiről, ami meg is valósítható. Utódótnak látszik. Persze, ha megint nőszülni akar, magába zárkózik. Ilyen a falusi férfi élete. Ha megunta a feleségét, elkezd furcsán viselkedni.

Így van ez, gondolta az apósa.

Nincs rá magyarázat. Az após csak a fejét csóválta. Minah egyre szomorúbb lett. Szarpan pedig nem igyekezett hazafelé. Egy napig, egy hétig, egy hónapig. Ezután sem jelent meg.

Ezalatt Szarpan máshol járt és csak baj hozott magára. Mint általában azok, akik többnek akarnak látszani. Mindenki előtt, legfőképpen pedig özvegy apósa előtt. Pedig jó ember, szereti. De Szarpan nem akarta, hogy szeresse, mert ez saját gyengeségének a jele lenne. Irtózott a gondolattól, hogy gyenge férfinak látsszon. Nagyon szeretett volna szép ruhát venni a gyerekeinek és a feleségének. Szeretett volna nagy és erős házat építeni. És sok más is szeretett volna.

“Nem olyan fontos ez most, kedvesem” emlékszik Szarpan felesége szavaira. “Mi falun élünk, tudjuk, mekkora ház való nekünk. Bambusz vagy fű tetejű kunyhó, elég az nekünk és a gyerekeinknek. Légy kicsit türelemmel. A lényeg, hogy szeretlek.”

“Igen, igen, Minah, én is szeretlek.”

Szarpan mosolyog magában. Az volt a boldog és szerény időszak életében, amikor Minahval ketten éltek nagyapja háza mellett. Ekkor volt rá lehetőségük, hogy érzéseiket szabadjára engedjék. Hogy kifejezzék reményeiket. Vagy hogy általában eltömjék vágyaik szökőkútját, mert már fel sem tudták sorolni, mit kívánnak maguknak.

Elege volt belőle, hogy megváltoztathatatlan sorsán gondolkodjon. De gondolatai bárhol és bármikor rátörtek. Mikor lesz olyan szerencséje, hogy gazdag legyen? Ha-ha-ha. Milyen könnyű is annak, akinek mindenből elég jutott. Nagy ház. Tele fazék. Minden évben sokasodó bivalyok. Kecskéjét, csirkéjét megszámlálni sem tudja. Amennyi pénzre csak szüksége van, tisztán csörög a kezében. Szünet nélkül folyik a kasszájába. Minden szomszédja és ismerőse látogatja. Beszélgetnek, míg élvezik az édes teát. Adnak melléje tápiókából, kukoricából készült csemegéket vagy sült banánt. Reggeltől estig integethet azoknak, akik a háza előtt mennek el. És ha a vendégek leültek, Szarpan csak kikiabálna Minahnak a konyhába. Hogy gyorsan hozzon rizst és minden hozzávalót a gyékényre és a már megfőzött húsokról sem feledkezzen meg. Minah, gondolj a szárított húsról is. A szambálra kókusztejjel. Hú, de finom. Ajjaj. Ilyesmiről álmodozik Szarpan. Hogy tiszteljék. Dicsérik, felnézzenek rá. De miért van, hogy Szarpan még mindig csak olyan, mint régen volt? Szegény paraszt. Felesége a falufőnöknél segít rizst törni. Válla már olyan fáradt, ahogy járhatja a törőt a mozsárban. Fizetségként csak három mérő rizst kap. Nincs arányban a munkával. Nem bírja ezt a kemény életet. El kell hagynom a családomat és az elégedettségüket, döntött Szarpan. Ezzel búcsú nélkül eltűnt. Hónapokon keresztül nem adott hírt magáról.

Szarpan hirtelen egy teherautó tetején találta magát. Segítőként alkalmazták, ami semmit nem jelent. Gyorsan megtanulta, hogyan kell olajat cserélni, hűtővizet tölteni és az akkumulátor kábelét visszatenni. Nem olyan nehéz ez. Ha esik, gyorsan fel kell tennie a ponyvát a teherautó tetejére. Ilyenkor folyik róla a víz. Úgy látszik, ez nehezebb, mint amilyennek látszik. De kellemes, ha elkészült vele. Megvédi az esőcseppektől a sok zsák rizst, cukrot vagy búzát. Szarpan maga is jól alszik a ponyva alatt. Jól érezte magát. Bejárta Kelet-Jáva partmenti városait, egyiket a másik után. Aztán átváltott Közép-Jávára. Alkalma nyílt elkerülni Nyugat-Jávára is. Tetszett neki.

A sofőrrel, akinek segédkezett, nap mint nap beszélgetett. Majdnem minden témáról. Mindenféle munkáról. A tanítókról, akikkel senki nem törődik, későn kapják a fizetésüket, az iskolások alig tanulnak és fékezhetetlenek. Sokkal jobb házaló kereskedőnek lenni. Előbb-utóbb boltot nyit a háza előtt. Ha az árak emelkednek, a kereskedő is emeli őket. Nem elvesztegetett jövő.

“Ezt csak az emberek gondolják így,” felelte a sofőr válaszul Szarpan számíttatására, hogy jobb kereskedőnek lenni, mint tanítónak és hogy jobb sofőrnek lenni, mint segédnek. “Mindegyiknek felelőssége van, Szarpan bátyám. Sofőr vagyok, de nehéz a sorsom. El kell szállítanom a rendelt árut a rendeltetési helyére. Az úton pedig sok nehézség van. Minden

ellenőrző helyen megállítanak és nincs nyugtom. Mindig fizetni kell, bátyám. Ugyan nem túl sokat, de hányszor? És még nem is említettem, hogy kilyukad a gumi, elromlik a motor vagy meg kell állni baleset miatt. Igen, fontos, hogy az ember jól végezze a dolgát. Mit akarunk most? Ha valaki tanítónak megy, tudja, milyen sors vár rá. Én sofőr lettem, most meg aztán még jobban tudom, mi az. Jól van, bátyám, beszéljünk másról.”

Ez a sofőr ugyan még fiatal, de sokat megtapasztalt, gondolta Szarpan. A mindennapi munkája miatt, hogy egyik városból a másikba jár. Meg azért is, mert sok emberrel keveredik. Szarpan azért próbálkozott ezzel a segítői munkával, hogy hátha megváltozik az élete. Másokkal beszélget és más területre vált. Aminek sok köze van a szerencsééhez, a jó napokhoz és fordítva. A nőket beleértve.

A sofőr hirtelen felnevetett. “Az biztos, hogy a szerencsénk és a pénzünk hatással van a nőkre is. Bizony, bátyám. Biztos, hogy pillanatnyilag nem akarok nőszülni. Nehéz. Sokat gondolkodom rajta. Most még szabad akarok maradni, amíg elegendő nincs belőle. Nőt találsz, ha eleget fizetsz. Nézd meg magad Surabayától Rembangig. Sorba állnak, amikor az autónk feltűnik a Ciberoni széles országúton és Jakarta felé gurul. Akárhonnan, egyre megy, bátyám. Bocsáss meg. Ez férfítitok. Ha-ha-ha.”

Szarpan hallgatott. A feleségére gondolt otthon. De csak rövid ideig. Gyerekei és apósa is eszébe jutottak, de csak pillanatra. Újra megpróbált beszédbe elegyedni. Ezalatt a motor nagy zajjal dolgozott. Néha még dudáltak is.

“Szarpan bátyám, jól van. Nem jó az, ha sokat jár az eszünk. Azt kell elfogadni, ami van. Minden napra jut bőven ennivaló. A nagyanyáink helyzete talán más volt régen. Azok még sok furcsa dologban hittek. De azért, mert biztosak voltak benne, hogy a végén akad rá magyarázat. Mint amikor várták a Blorong szellem tojását. Meditáltak a déli tenger partján. De csak volt haszna. Hát felfoghatjuk ezt ép ésszel? Manapság már nem létezik ilyesmi. Mi csak kemény munkával tudunk kicsit félretenni. Hogy vegyünk egy gyűrűt, egy nyakláncot az asszonyunk otthon. Legközelebb megvesszük, ami még hozzávaló. Így tudunk kis vagyont gyűjteni. Vagy hogy eladjuk, azután, hogy megvettük.”

Szarpan csak Szarpan maradt. Néhány nap múlva visszaesett régi betegségébe, a lustaságba. Nem törődött vele, hogy feltöltse a hűtővizet, hagyta, hogy a gépolajba szappan kerüljön. A sofőr rendkívül dühös volt. A végén Szarpan megkérte, hogy hagyja őt Jakartában. Ezután Priokban lakott. Öreg konzerves dobozokat és ócskavasat gyűjtött. Minden nap a falu környékén foglalatostkodott. Be-bement az udvarokba. Aztán Depokba települt. Az adóhivatal nagyon gazdag igazgatója után. Kertésznek vitte magával Szarpan. Szarpan egymaga művelte a nagy kertet. Semmiség volt ez neki, hiszen odahaza Klayatanban is ezt csinálta régen. Amikor elvégződött a munkájával, a városba küldték, hogy hozzon virágmagot és tápszert. Szarpan lassanként megismerkedett a Jabotabek vonattal. Mindig tele volt. A társadalom minden rétege ott szorongott a kocsikban, összezsúfolva a szűk helyen. Karjuk a fogódzón. Sorsuk a Jabotabeki vonattól függött. Feszült arcuk már nem volt idegen a vizsgálódó Szarpan előtt. Amint ki lehetett nyitni az ajtót, lábuk automatikusan ugrott kifelé. Ugyanakkor a felszállók tolokodtak befelé. Egyik sem akart engedni. Amikor végre bent voltak, minden új utas igyekezett fogódzót keresni.

Az élet mindenhol nehéz, gondolta Szarpan egyre nagyobb meggyőződéssel. Hol van vajon vad tenger Jakartában, gondolkozott ezután, még a vonaton. Ancsolban. Igen, Ancsolban, válaszolt magának. Munkaadója sok pénzt adott neki, hogy vegyen virágmagot és tápot. Eljött az alkalom, hogy ne térjen vissza Depokba. Jegyet akart venni Ancsolba. Gyorsan leszállt a városban. Priok irányába indult. Megállt Gunung Sahari végén. Aztán újra elindult, néhány lépést tett, majd hirtelen a jegykiadó előtt találta magát. Tovább folytatta útját. Néhány

órára megállt Pasar Seniben. Nézte a művészeket, akik kecskebőrre festettek. Megcsodálta a fafaragókat. Elég szépen keresnek ezzel a munkával. Nem kell kínlódnuk, hogy felszálljanak a Jabotabek vonatra. Nem kell sietniük. A szabadban dolgoznak. Jó nekik. Ó, mennyire jobb sorsuk van, gondolta Szarpan.

A munkaadójától kapott rengeteg pénzzel Szarpan betért egy üres, hús étterembe. Finom ebédet rendelt magának. Még sört is. Este műsor volt a bazárban, Szarpan sokadmagával együtt gyönyörködött benne. Még az éjszaka elindult a tengerpartra. Elhárította az utcalány tolokodását, aki már sokadszor próbálta megkönyékezni. Még ma éjjel közelről akarta megismerni az ancsoli tengerpartot. Messze kint a tengeren látta a hajók hunyorgó fényeit. Miért nincs tomboló vihar, hogy a Jakartai tenger is vadul háborogjon? Kár. A tenger például úgy zúghatna, mint a Ratui kikötőben. De csak szellő simogatta. Oly kevésbé hűsítette, mintha nem is lett volna.

“Azért jöttem, mert hívtál, Blorong szellem” - szólalt meg Szarpan lassan.

“Valaha jól ment sorom. Most nehezett vállalom magamra. Meg akarok tisztulni. Azért jöttem, hogy találkozjak veled, Blorong szellem. Itt, az ancsoli parton. Bár a hullámok nem nagyok, de biztosan érzem, hogy te azért jelen vagy. Minden a tengerből jön. Adjál nekem tanácsot. Hogy tiszta névvel térhessek vissza a falumba. Úgy tudom, te jó szellem vagy. Szemed minden nap követ az utamon. Egyenest rám pillant. Jó jel számomra. Alkalom adódott, hogy idejőjtek, a tengerpartra. Hogy szemtől szembe találkozzunk. Szarpan szeme Blorong szemével.”

Ahogy az utcalányok távolodtak, hallották Szarpan szavait.

Néha így viselkednek az emberek, ha Ancsolba jönnek, állapították meg. Jobb olyan férfit keresni, amelyik csak pénzt akar költeni meg szerelmet kér érte, mint eszementeket szórakoztatni. Nem egy ember megzavarodott már a tengerparton. Mariam, az Ancsol-híd őre már találkozott ilyenekkel. Egyszer még egy mérnök is megőrült. És most ez bolondult meg, hogy magában beszél. Jobb eltűnni innét.

Szarpan mit sem törődik az utcalányok megvetésével. Mit érdekli. Csak beszél tovább.

“Mit akarsz, Pan? Hogy gazdag legyél, híres, megbecsült, hízelegjenek neked, hogy gyűljön a vagyoned korrupció nélkül? Jó, jó. Nem nehéz, amit meg kell érte tenned. Ott kezdődik, hogy akard.”

“Persze, hogy akarom, Blorong szellem. Akarom, akarom. Már régóta várom a tanácsodat. Köszönöm, nagyon köszönöm.”

Természetesen Szarpan nem hallott mást, mint a szellőt. A távolban a hajók lámpásai hunyorgtak. Néha az utcalányok nevetése csúfolódott vele a kókuszpálmák mögül.

“Jól hallom vidám nevetésedet, Blorong szellem. Mondd, mi a dolgom. Most már kész vagyok a parancsaidnak engedelmeskedni.”

“Igen, igen, igen. Megmondom. Így legyen. Szedjél össze egy csomó fehér kavicsot és égesd el Klayatani házad tűzhelyén. Minden nagy lángért kapsz egy marék aranyat, amiért cserébe bármit megszerezhetsz, amit kívánsz. De csak hét évig. Ezután az enyém leszel. Érted, Szarpan?”

“Értem, Blorong szellem, értem.”

“Hát akkor menj haza a gyerekeidhez és a feleségedhez. Azután tedd, amit kell, valami nyugodt helyen. Senki sem tudhat róla.”

Szarpan hirtelen magához tért. Felnevetett. Észrevette, hogy Ancsol már elnyugodott. Minden étterem bezárt. A székeket már az asztalokra fordították. Furcsa fintorokat vágva közeledett. Az utcaseprők csodálkozva és furcsán pillantottak rá. Szarpan rájuk se hederített. Valóban beszélt Blorong szellemmel? Az öregek szerint története félelmetes. Ha valakinek mutatkozik, az azt jelenti, hogy élete a végéhez közeledik. Szarpan rettegni kezdett. Fehér kavicsokat szedni nem jelent mást, mint a gyerekei csontjait kivenni. Hogy elégjenek, otthon a tűzhely lángjának nagyra kell felcsapni. Jajjaj. Szerencsétlen flótás. Nem kell. Hét év múlva meg Blorong szellem tulajdona lennék. Nem akarok. Szarpan mégsem szeretne a világon senkinek sem a rabszolgája lenni. Szerencsére magához tért és gyorsan elhagyta az ancsoli partot. Ez a part bolond gondolatokat támaszt az ember fejében. Egészen összezavarja.

Szarpan még jobban magára ébredt. Már hét éve csavarog, egyszer sem tért haza. Talán a Blorong szellem, akit maga elé képzel az éjjel, nem volt más, mint Kala, a jakartai időisten. Figyelmeztette Szarpant, hogy nem jó neki Jakartában, ilyen szabadon. Mindenkinek kell, hogy legyen valamilyen munkája. A sofőr munkája is olyan, hogy a segédjével együtt végzi. Aztán kertész volt az adóhivatal igazgatójánál Depokban. De Szarpan megszökött a pénzével, hogy szórakozzon az ancsoli parton. Hogyan? Szarpan gyötrődött. Nincs gerince. Végül csak úgy döntött, hogy hazatér a faluba. Klayatanba, a szülőföldjére. Ott cseperedett emberré, ott nősült és gyerekei is ott születtek. Mit kívánhat még az egyszer mindennapi élettől. Már bebizonyosodott előtte, hogy Surabaya, Semarang, Cirebon vagy Jakarta sem tud egyebet nyújtani. De kíméletlenebbek, keményebbek, tele kockázattal. Zavarodottá, örültté, bolonddá, önzővé teszik az embert. Szarpan ezt nem akarja. Vagy ez talán már Blorong szellem büntetését jelenti, akinek a szeme mindig figyel és aki megkísérli az ember hitét? Aki mindedig bolondította Szarpant az álmokkal? Igen, Szarpan eddig nem érezte. Talán azért nem volt tudatában, mert Blorong szeme hipnotizálta? Valóban ennyire a hatása alá került a lelkem és a gondolataim is? kérdezte Szarpan kevés meggyőződéssel.

Akár meg volt győződve, akár nem, ez volt a magyarázat. Tudatosan vagy nem, bizony Szarpan messzire elcsavargott, elfelejtette a gyerekeit, eltávolodott a feleségétől, akiről semmit nem tud, nyugtalanította az apósát, megszüntetett minden kapcsolatot a faluval, amíg a városban élt. Mi volt az a különleges Jakartában, ami őt odahúzta, felszippanította, magához rántotta és hogy képes volt ilyen magányosan, céltalanul élni?

Szarpan már megbüntette magát a csavargásával. Sírt. Elbolondították az álmai, amiket Blorong szeme varázsolt elé. Látta, ahogy apróra vágják gyerekei lábcsontjait. Belőlük lett a fa, ami Szarpan céltalan életének tűzhelyét táplálta. Az ő bűne. Szemeru hegynél is nagyobb az ő bűne. Bocsáss meg nekem, Minah. Bocsáss meg a férjednek.

Kala Sivává változott. Arca eltorzulva, dühödten figyelte Szarpant. Félelmetes. Párnája mögé bújik. Felordít dobozokból összetákoltszállásán Ciliwung szélén. Menj haza, Szarpan. Jobb lesz hazatérni Klayatanba. Gyerekeid, feleséged és apósod még mindig várnak. Mi dolgozol Jakarta kukáinak a szeméjével? A Jabotabek vonat nem az a hely, amitől a sorsod függ. A konzervdobozok és az ócskavas belekeverhetnek téged lopásba és nagy csalásokba. Menj te csak szépen haza, Szarpan. Hazamenni még mindig tisztességesebb, mint Jakartában kapirgálni.

Sötét volt már Szarpan dobozokból tákoltszállásán Ciliwung szélén, amikor Sivából megint Kala lett. Majd újból Blorong szemévé vált. Dühösen grimaszolt. Kihívóan pislogott rá. Ezután mintha összeomlott volna, lyukas lett, pupilla nélkül. Blorong csontvázvá változott. Hús nélküli csontváz alakjában jelent meg. Táncolt, pörgött Szarpan mellett.

Szarpan nem bírta tovább. Buszra szállt és hazaindult. Miért is bolondultam meg? Ha akkor nem megyek el, ma jól menne nekem a faluban. Jakarta tele van Bloronggal. Jóbarát

képében jelentkeznek, akikből munkaadó lesz, főnök, tőkés. Üzletember, aztán belevisznek a korrupcióba. Rabszolgává tehetnek engem. Megparancsolhatják, hogy csaljak. És Szarpan, aki addigra megfeledkezne a meggazdagodásról, egyszer csak saját népe véreből élne.

“Minah, Minah” kiabál Szarpan, ahogy hazaért. Felesége meglepődött. Már nem a régi volt: megöregedett, éhezett, beteg lett. Gyerekei is soványak voltak. Nekik sem jutott elég ennivaló. Apósa már egy éve elköltözött ebből a világból. Nem baj, gondolta. Azért tért meg, hogy újra kezdjen mindent, és ne essen a régi hibáiba. Arcára végre mosoly ült.

Fuad Sulistyono:

A fürdőszoba

Luxushotel. Kora reggel.

A fürdőszobából kilépve Bedzso még mindig nem tért magához és csak csodálkozik. Már hogyne csodálkozna. Életében először van ilyen helyen, ámulatból bámulatba esik. Fürdeni akart, de fogalma sem volt, hogy mit tegyen. Csak nézte ezeket a dolgokat, életében először látott ilyeneket és halvány gőze nem volt, mire jók. Unokatestvére, Robi, elfelejtette megmagyarázni neki. Bedzso meg magától nem jött rá, hogy mi mire szolgál. Megnyomta ezt, megnyomta azt, tekert itt, csavart ott, végül aztán csak folyni kezdett a víz a fürdőkádba, az meg olyan, mint egy hosszú vödör.

Bedzso kinevette saját magát, rájött, hogy neki most ilyen kádban kell fürdeni. Hi hi hi ... mint a csecsemő. A fürdőszoba tényleg csupa luxus. Minden márványból van. Kades papa háza a faluban nem ilyen gazdag. Ez itt mi? Bedzso újból nevetni kezd és élcelődik magában.

Mi az, nem tetszik? Ingyen van, mégis panaszkods? Hja, aki nem tud viselkedni. Bedzso csak nevet, de mérges is magára.

„Te Bedzso! Mit nevetgélés magadban? Mi van, öcsém?” Ébred fel egy percre Robi, csodálkozva a morgolódáson.

„Nincs semmi, Robi. Minden rendben, fürdés után olyan frissnek érzem magam.”

„De mit nevetgélés így?”

„Mondom, nincs semmi, csak ámuldozok. Először fürdök ilyen luxus fürdőszobában. Kezdek aggódni.” feleli Bedzso őszintén.

„Ja, erről van szó. Igen ez luxus szálloda. Többcsillagos! Bizony. De én még álmos vagyok. Ha te reggelizni akarsz öcsém, csak indulj. Rendelj, amit megkívánsz. Jól van?”

Robi a másik oldalára fordul és máris alszik. Robi szeret hajnalig fennmaradni, aztán meg alszik, mint egy bivaly. Vidáman élnek ezek a városi emberek, szokta mondogatni Bedzso anyja.

Bedzsonak este megint nincs nyugodalma. Nem tudja lehunyni a szemét. Bár a gyomra tele, a matrac puha, a klímaberendezés finomat zümmög. Nem tudja miért, ez alatt a két nap alatt gondolatai szünet nélkül sorsa alakulásán járnak. Bedzso mostanáig egy őserdő melletti faluban élt, ma pedig olyan helyen van, mint a gazdag urak. Luxushotelben alszik. Úgy érzi, mintha álmodna.

Igen, mintha álmodna. Ebben a luxushotelben Bedzso annyit fürödhet, amennyit csak akar. A faluban örült, ha egy nap egyszer megfürödhetett. Mert a száraz időszakban a patakok alig hoznak vizet, olykor teljesen kiszáradnak. Az őserdő, ahol erednek, megkopaszodott, mert a

kapzsi városi emberek kivágták. Csak egyetlen kis patak maradt, az is elég messze és sorba állnak a fürdésért.

Ebben a szállodában bezzeg akkor és annyit fürdik Bedzso, amennyit csak akar. Sőt, úgy játszhat a vízzel, mint kiskorában, a faluban. Csak választani kell, hogy forró vagy hideg vizet kíván. Ez aztán a mennyország, gondolja Bedzso.

Bedzso elgondolkozik, két napja jártatja az eszét a sors szeszélyén. Ebben a hotelben fürödhet, ihat, csak a gombot kell megnyomnia. De falun, csupán egyetlen vödör vízért előbb izzadságban kell fürdeni. Bedzso szomszédai még veszekedni is szoktak a víz miatt, zavargás tör ki, mert harcolni kell a vízért. Milyen egyszerű is itt!

Bedzso agya csak nem pihen, és tovább foglalkozik a dologgal. Az ilyen szép és luxus hotel fürdőszobája biztosan nem kevés pénzbe kerül, akár több százezerre is rúghat. Az olyasféle falusi szemében, mint Bedzso, ez a hatalmas összeg csak bámulatot vált ki. Ennyiből egy család két-három hónapig is megél. Tulajdonképpen, ami a fürdést illeti, az minden hol ugyanaz. Frissít, megtisztít és felüdít.

Bedzso felmérgesedik, és további kérdéseket tesz fel. Mi a különbség, hogy valaki a folyóban vagy a szálloda fürdőszobájában fürdik? Miért kell a fürdésért ennyi sok pénzt kiadni? Bedzso elvei szerint a fürdés rituális cselekvés. Mindegy, hol történik, ugyanaz a célja. Megtisztítja a testet portól, piszoktól, felfrissít és elűzi a fáradságot.

Mi a különbség, ha egy paraszt fürdik vagy egy katonatiszt vagy egy hivatalnok. Fürdés után mindegyiknek a teste tiszta lesz és felfrissült. A paraszt ugyan megint piszkos lesz, mert az a dolga, hogy a földet művelje. A tiszt vagy hivatalnok feje ugyan lehűl, de hamarosan megint elfárad, mert üldözik a megoldandó kérdések, amelyekről nem tud szabadulni. A különbség talán csak a fürdés helye és kellékei. Mivelhogy így van, a koromfekete bőrű paraszt napjában százszor is fürödhet, csak koromfekete marad. A katonatiszt vagy hivatalnok pedig minél többet fürdik, annál világosabb lesz a bőre, mert soha nem megy a napra.

Amióta Bedzso a szállodában van, nem unja a fürdést. Fürdés közben érzi magát a legjobban. Azt mondja, minden idegesség, rossz és szennyes gondolat leperreg róla a vízcseppekkel együtt. Azt is állítja, hogy fürdés közben támadnak reményei és ötletei, amiken elmélázik. Viszont bármily buzgón fürdik is, a bőre csak csokoládé színű marad.

Ezért Bedzso egyre több kritikával azt gondolja - vagy inkább kezdi eszét veszteni -, hogy legyen egy fürdőszoba rossz vagy jó, ugyanarra szolgál. Arra, hogy ... Itt Bedzso mosolyog magában. Én megőrültem! Már olyan a fejem, mint valami szakemberé. Olyan mindennapi dolgokon jár, mint a fürdés meg a fürdőszoba. Ha az okos emberek elismerik mindazt, ami a fejemben jár, akkor akár tananyag is lehet a nemzeti szemináriumon. Micsoda jövő áll előttem! mosolyog szélesen Bedzso. De azonnal le is fagy róla, amint a késő éjszaka hazaérő Robinak is elmondja.

***

Egyik reggel nagy felbolydulás van a Luxushotelben. Egyetlen vízcsapból sem jön víz, egyetlen fürdőszobában sem. Egy csepp sem. Bedzso, aki mindig korán kel, már aggódni kezd a fürdés miatt. Most aztán nem tud álmodozni, hogy szeretőjével találkozik a faluban, mondja. Robi még mélyen alszik.

A szálloda minden lakója jelentette már az esetet és reklamált a szállodaigazgató irodájában. Az igazgató és az alkalmazottak ijedten keresnek valami kiutat. A csinos titkárnő súg valamit főnöke fülébe.

„Jól van, uraim, ma sajnos nem tudnak fürdeni, ezért a szobaárból engedményt adunk mindannyiuknak kárpótlásként.”

„Ez nem elég kárpótlás a kényelmetlenségért!” mondja egy vastagbajszú ember.

„Igen, ezt nem fogadom el. Nekem ennyi nem elég!” kiáltozzák a többiek.

A szállodaigazgató egyre nyugtalanabb, már-már pánikba esik, a tehetetlenség dühe marcangolja. Akkor hirtelen az egyik kopasz alkalmazott siet feléje. Mintha valami jó megoldást tudna, ezt súgja most a fülébe. Mindketten bizalommal elmosolyodnak.

„Jól van, uraim. Ma reggel szerencsére sűrűn esik. Amíg a fürdőszoba száraz, addig vegyenek fürdőt az esőben. Még én magam sem fürödtem és most az esőben fogok zuhanyozni. Ki jön velem?”

Először minden szállodavendég zavarba jön és meglepődik. Aztán nagy tetszéssel nézik, hogy a szállodaigazgató és összes alkalmazottja vidáman fürdözik az esőben az udvaron. A férfiak rövidnadrágban, a nők bikiniben. Először csak nézik, majd egyenként csatlakoznak hozzájuk. Nehogy azt gondolják róluk, hogy nem fürdenek. Szemmel láthatóan élvezik az esőcseppeket, minden szégyen és ellenérzés nélkül.

Az ötödik emeleten Bedzso még mindig a fürdőszobában áll és várja, hogy folyjon a víz. Hirtelen meghallja kintről a vidámságot és boldog nevetést. Odaszalad az ablakhoz.

Nem hisz a szemének, elképed a ritka és mulatságos látványon. Majd ötven ember, férfiak és nők, boldogan fürdenek az esőben félmeztelenre vetkőzve.

Bedzso nem bírja megállni nevetés nélkül. Majd megfullad. „Ez most olyan, mint kiskoromban a faluban! Nem szégyellik magukat?” kiáltja. Szégyen? Senki sem szégyelli magát, hogy a luxusszálló udvarán esőben fürdik. Pedig már mind felnőtt! Ezek mind fürdenek, én meg talán nem fogok? Ha ha ha ... Bedzso egyre jobb kedvre derül.

Alig telik el öt perc, hogy Bedzso ebben a ritka látványban gyönyörködik, amikor hirtelen eláll az eső. A nap először szégyenlősen kiles a felhők mögül, majd lassan kiderül az ég.

Az ég már tiszta kék lett, de Bedzso még mindig nevet, az emberek pedig szobáikba szaladnak. Ekkor Bedzso fülét a víz csepegésének alig kivehető zaja üti meg a fürdőszoba felől. Bedzso újra hahotázik. Ma aztán tényleg van min nevetnie.

Hamsad Rangkuti:

A kerítés

Csak úgy szakad az eső. Ez az ember éppen ide menekül a háznak pálmabetűs verandája alá. Nézem, hogy vánszorog a botjával. Meg-meghajlik kezének súlya alatt.

Anya eloltja a lámpát az első szobában, közben kiles az ablakon.

“Észre ne vegye, hogy látjuk. Még majd bekopog az ajtón,” súgja nekem.

Összehúzza a függönyt, amit én széthúztam, majd becsukja az ablakot, az embert pedig eltakarja a függöny.

“Mielőbb kerítést kell csinálnunk” zsörtölődik anya. “Kedvükre besétálnak az otthonunkba. A kecskék tönkreteszik a veteményt. A gyerekek beszaladnak a labdájuk után. Szaladgálnak akárcsak a futballpályán. Ordítanak, hogy megsüketül az ember. Mielőbb kerítést kell csinálnunk.”

Ezt hallván apa leteszi a könyvet, amit olvas és anyára néz.

“Hadd élvezzék ennek a háznak a kertjét. Jól van így. Minek kerítés, ha nincs mit védeni.”

“Miért, teszerinted talán ezt a házat nem kell védeni?”

“A házat nem kell védeni. Ki vinne el egy házat? A tartalmát kell védeni, nem a házat. A ház funkciója, hogy védje, ami benne van. De a házban nincs semmi érték, így aztán a kerítésnek sincs funkciója. Eddig nem kellett kerítés, mert a házban nincs megvédeni való érték.”

“Szerinted nálunk nincs érték, amit védeni kellene? Szerinted mi is csak olyanok vagyunk, mint a ház kertje? Amire mindenki rátaposhat?”

Apa nem felel. Kiveszi a pipáját a tokjából. Dohányt töm a nyílásába. Meggyújtja a gyufa lángjával a dohányt, amit a pipa nyílásába tömött. Mindkét orcája behorpad, ahogy beszívja a füstöt, majd az orrán át kifújja.

“Nem olyan kerítés kell, mint te gondolod, hogy benneteket védelmezzen. Az embereket nem ilyen kerítésekkel kell védelmezni. Mert azok kimennek a kerítés mögül és akkor a kerítésnek már semmi funkciója. Tehát milyen kerítést kell építeni, hogy védelmezze az embert? Hitet! Istenben való hitet és követni kell a vallás tanítását. Ezt kell a gyerekeidbe elvetni, meg magadba is, ebből legyen a kerítés ebben az életben.”

“Te mindig eltereled a szót, ha valamit meg akarok vitatni. Nézd csak meg, mit művel itt ez az öregember. Talán csak menedéket keresett? Majd még előveszi a gyékényét és ott is fog aludni. A verandánk még majd csavargók szállása lesz.”

Megyek és széthúzom a függönyt. A verandán nem csak az öreg keresett menedéket, hanem még öt ember. A mellüket ütögetik, mert fájnak.

Beszámolok anyának, hogy mit látok. Hosszas zsörtölődésbe kezd.

“Tessék, itt a bizonyíték, hogy kell kerítés! Nemsokára már tizen lesznek itt. Várj csak, mindjárt kopogtatnak és párnát is kérnek.”

“Engedd be őket, ha kopognak,” - feleli apa.

És akkor kopogtatnak az ajtón. Jó sokáig.

“Nyisd ki az ajtót”, mondja apa.

“Ne”, mondja anya.

“Hívd be őket.”

“Ne!”

“Még mindig kopognak,” mondom én.

“Hívd be őket!”

“De anya azt mondja, hogy ne.”

“Nyisd ki az ajtót!”

Átmegyek az első szobába. Széthúzom a függönyt. Ezek az emberek még mindig kopognak.

“Ki kopog?” kérdezem.

“Mi,” felelik.

“Mi van?”

“Ez az öregember itt fázik. Már meg is dermedt.”

“És mi mit csináljunk vele?” nyitom ki az ajtót.

“Adjatok neki egy pohár forró kávét. Balzsamot vagy valami más orvosságot.”

Beszámolok anyának és apának.

“Adjál neki egy pohár forró kávét,” mondja apa.

“De... cukrunk is és kávénk is csak néhány pohárra való maradt,” mondja anya.

“Csinálj csak egy pohár kávét,” feleli apa és indul az első szoba ajtajához. Behívja az öregembert. Én gyékényt hozok és megágyazok neki a padlón. Az emberek lefektetik a szobánkban. Anya hoz egy pohár kávét. Az öregember nagy kortyokban nyeli a csészealjából. Kinyitja a szemét és körülnéz. Kinéz.

“Elállt az eső?” kérdezi tőlünk.

“Nem” felelik egyszerre.

“Van balzsam?” kérdez tovább.

“Van” mondja apa, anya meg hozza, “dörzsöljétek be vele a testét” rendelkezik apa és átadja a balzsamot.

Az emberek bedörzsölik balzsammal az öreg testét. Jó vastagon, amíg a balzsam fémdobozának az alját lehet látni. Nem sokkal ezután szemmel láthatóan felfrissült.

“Az eső csak nem áll el. Ma már ötször kellett menedéket keresnem. Ötször kergetett ma az eső olyan emberek verandája alá, akiknek nincs kerítésük. Milyen szerencse, hogy nem mindenki csinál kerítést. Az eső megállított az utamon.”

“Hová készül, nagypapa?” kérdezi egy gyerek, aki szintén menedéket keresett a verandánkon.

“Nem tudom.”

“Csavargó?” kérdezi egy másik menedékkereső, aki majd olyan idős mint az öregember.

“Gyalogolok.”

“De hova készül?”

“Haza.”

“Hol lakik?”

“A vándorlásom az otthonom.”

“Meddig?”

“Amíg kerítésbe ütközök. De ez a kerítés elég messze van. Még mindig messze. Addig, amíg megérinthezem. Nem tudom. Még tovább kell mennem. Csak menni egyenesen. Amíg egyszercsak oda nem érek. Ahhoz a kerítéshez.”

Felkel fektéből. Kinéz.

“Elállt már az eső?” kérdezi újra.

“Még csöpörög. Mit nyugtalankodik? Úgyszincs semmi célja.”

“Van célom. Megyek és megyek. Ha leszáll az este, menedéket keresek.”

“De hol talál menedéket, ha leszáll az este?” kérdezi valamelyikük.

“Mecsetekben. Ott kérem az Urat, hogy mutassa nekem az utat, nehogy eltévedjek a kerítés felé vezető úton, ahova készülök.”

Ezután eláll az eső és mind újtára indul. Bezárjuk az első szoba ajtaját. Apa újra dohányt töm a pipafejbe, mintha szemetet tömne valami lyukba és meggyújtja.

Anya kever három pohár forró kávé. Apának, nekem és magának. Leteszi az asztalra a kávé.

“A kávé és a cukor elfogyott,” mondja.

“Ha így van, akkor hangyacsapda sem kell” feleli apa.

“Miért?”

“Mert nincs cukor, amit védeni kellene a hangyáktól.”

“Nem kell hangyacsapda, ha nincs cukor?”

“Nem kell kerítés, ha nincs érték.”

“Ez az öregember meg kerítést keres!” vetem közbe.

“Pedig már alig él!”

“Úgy, anya? Anya kerítést szeretne.”

“Anyád élni akar.”

“Nem értem!”

“Várj csak, majd egyszer megérted.”

“Mikor fogom megérteni?”

“A dohányomat. Hozd ide a dohányomat. Az újat, amit az előbb vettél. Hol a dohányom?” Apa pipája fejét az asztal sarkához ütögeti. Odapotyog a dohány hamuja. Odaviszem neki az új csomag dohányt. Apa letépi a papírt a bádogdobozról. Most megtömi a pipát az új dohánynal.

“A kérdés csak a kerítés volt. Tulajdonképpen nem is kell beszélni róla.”

“De kedvükre besétálnak. A gyerekek kedvükre labdáznak. A kecskék tönkreteszik a veteményt. Nincs bekerítve, amit a napon szárítunk!” morgolódik anya.

“Nem kell hangyacsapda, ha nincs cukor.”

“De mi veszünk cukrot!”

“Nem kell eltörni a hangyacsapdát, ha nincs is cukor.” mondom én.

“Nem kell mindig hangyacsapdát is venni, amikor cukrot veszünk!” feleli anya.

“Vagyis mielőtt van cukor, jó ha megvan a hangyacsapda.” mondom én.

Apa felém néz, szájában odébb tolja a pipát.

“Vagy úgy! Előbb kell a hangyacsapda, mint a cukor?”

“Igen. Előbb csapda, aztán cukor.”

“Nem előbb cukor, aztán csapda?”

“Nem! Előbb csapda, aztán cukor.”

“Ezek szerint előbb kell a kerítés, mint az értékek?”

“Igen. Előbb kerítés, aztán az értékes dolgok.”

“Szóval így. Ha így van, akkor kell az a kerítés.”

* * *

A kerítést anya megtakarított pénzéből építették. Nagyon szerény kerítést. A legolcsóbb fából és bambuszból. Most már nem csatangolnak gyerekek a mi telkünkön. Ha beesik egy labda, engedélyt kérnek a kapunál. Akkor anya kinyitja a kaput ők meg beszaladnak a labdáért. Anyát igen tisztelik. Apa pedig minderről tudomást szerez.

Lassan apa is rájön, hogy mire jó a kerítés. Kivitt egy széket. Majd tett mellé kisasztalt. Az árnyas fa alatt olvas. Anya kávéfőz neki és az asztalra teszi. Néha-néha anya is kivisz egy széket és apával együtt ül alkonyatkor, kávéznak és sült banánt esznek. Apa olvas, anya pedig párnát hímez. Nem zavarják őket az emberek, akik a főúton járnak. A kerítés eltakarja őket és nyugtuk van a kerítés mögött.

Egyszer megint nagy eső esik, körülbelül három hónappal azután, hogy kerítést emeltünk. Elfelejtettük becsukni a kaput. Emberek szaladnak be a kapun. Van közöttük egy

öreg bottal. Menedéket keresnek a verandánkon. Anya félrehúzza a függönyt. Együtt leskelődünk az ablak mögül.

“Nehogy észrevegyék, hogy látjuk őket. Majd még bekopognak” sújja nekem anya.

Elengedi a függönyt, amit eddig tartott.

“Na, elfelejtettük bezárni a kaput, most aztán kedvükre bejönnek” zsörtölődik anya.

“Mi van már megint?”

“Már megint kedvükre beszélnek hozzánk. Nem szabad elfelejtenünk belakolni a kaput.”

“Hadd jöjjenek csak be. Az eső elől menekülnek.”

“Minek akkor a kerítés? Ha még mindig kedvükre beszélnek.”

“A te hibád. Miért felejtetted el bezárni?”

Halljuk, hogy kopogatnak. Apára nézek, majd anyára.

“Kopognak” mondom.

“Nyisd ki az ajtót, ha kopognak” feleli apa.

“Ne” mondja anya.

Újra halljuk, hogy kopognak. Erősebben.

“Nyisd ki és hívd be őket” szólít fel apa.

“De anya azt mondja, hogy ne!”

“Nyisd ki az ajtót” ismétli apa, miközben az asztal sarkára ütögeti a pipafejet, mintha bíró ütne az asztalra.

Kinyitom az ajtót.

“Ki kopogott?”

“Mi.”

“Van valami?”

Egyenesen nyomulnak a házukba. Öt idegen. Az öreg a bottal azonnal kiegyenesedik, ahogy belép. Anya felsikolt az ijedtségtől. De egyikük befogja anya száját. Apa felkel az asztaltól, ahová a pipáját veregette. Elkülönítik a külföldit.

“Ha valaki kiabál, leszúrjuk ezt az idegent. Ne feledjétek! Ne próbáljatok kiáltani. Kint úgy szakad, hogy úgyis elnyomná a hangotokat. De mi könnyen leszúrjuk, aki kiabál. Azt is, aki megmoccan. Most üljetek a székekre.” Ez az ember parancsol a társainak. “Kössétek meg őket.”

Ezután felforgatják az egész házat. De mivel nem találnak semmi értékeset, amit érdemes lenne elvinni, mérgesek.

“Mi a fenének jöttünk ide. Ezek az emberek sincsenek jó helyzetben. Nincs, amit elvihetnénk. Ami itt van, csak megcsúfolja a mesterségünket! Rablók! Rablók!”

Egyikük apához lép és ráncigálja a gallérját.

“Szegények és gazdagnak mutatkoznak!” ordít rá.

“Minek nektek kerítés,” ordít a másik “ha nincs érték, amit védelmezni kell? A kerítés miatt törtünk be hozzátok, értitek?”

“Ez megalázás!” üvölti a harmadik.

“Jaj, menjünk már innen. Vérig vagyok sértve.”

Az öt ember sietve távozik. Rávágnak a kapura és kívülről még belerúgnak. Csalódásukat a kapun töltik ki. Az öt ember egymás után belerúg, ahogy kimegy rajta.

Apa közelébe csúszok. Apa kioldja a kötelet, amivel a szék mögé kötötték a kezemet. Amint kiszabadulok, kioldom apát és anyát is. Apa előveszi a pipáját és az asztal sarkához üttögeti. Keresi a dohányját.

“Na mit mondtam? Nem kell ez a kerítés, mert nincs mit védeni. A kerítés miatt akartak kirabolni.”

“Miután kapunk lett, jött a baj.” nyög anya.

“A kerítés kísértette meg őket, hogy kirabolják a házat, amit védelmez.”

“Vagyis azt jelenti a kerítés, hogy tehetősök vagyunk?”

“Igen!”

“Akkor le kell bontani a kerítést?”

“Ne törd ezen a fejed. Inkább hozzál három pohár kávé. Nekem, neked és neki.”

“De nincs cukor.”

“Akkor minek a hangyacsapda?”

“Hogy meglegyen, ha lesz cukor!”

“Most már aztán beleszédültem. Hozzátok ide a dohányomat!”

Mustofa W. Hasyim:

A költözés

A folyó partján álló házak mindig megremegnek, valahányszor a vonat átmegy a hídon. A Dzsakartába siető vonatok éppúgy, mint a Dzsakartából indulók. Kelet felé haladtukban elhagyják Jáva egyre sűrűbben lakott és egyre több gonddal küszködő városkáit.

Valahányszor a vonat átmegy a hídon, nemcsak a dübörgése érkezik ide és érződik, mintha az emberek mellkasába szúrna, hanem sípjának élesen fütyülő hangja is mindannyiszor fáj a fülben. Bár a hídon áthaladó vonatok általában lelassítanak, azért elég gyorsak ahhoz, hogy minden vaskerekük ritmikusan a sínekhez csapódjon és a vonat sebességével együtemű különleges kopogást hallasson. Amikor a vonat lassan vagy félsebességgel megy, mint amikor a hídon át halad, a kopogás zaja halkabb, és amikor az emberek hallják, meg-megremegnek. Talán a vonatkerekek ritmusa hasonló a jazz ritmusához, ami megrészegít, ha éneklük. Viszont egészen máshogy hangzik, amikor a vonat felgyorsul. Ahogy eltávolodik a hídtól és kezd a város szélén átvágni, ritmusa staccatoba vagy dupla staccatoba gyorsul, mintha rock, hard rock vagy heavy metal zenészek játszanák. A fülsiketítő ritmustól begurul az ember, dühének utat enged és úgy robban ki belőle az indulat, hogy megtámadja vagy megsemmisíti a másikat.

A vasúti híd rázkódását kísérő zajt, ami eljut a folyóparti házakhoz, rendes körülmények között nem ilyenek érzik a házak lakói. Csak mindennaposnak és természetesnek. Természetesnek tartják, hogy a vonat mozog, rázza a vasat, a levegőt és vibrálása megremegteti a falakat. Sőt mi több, ez naponta ismétlődik. A szerény házak, amelyeknek egy része kőből, másik bambuszfonatból, avagy a kőfallal elkerített házak mögött dobozokból és falécekből készült, általában nem törődnek sem a rázkódással, sem a hídon átvágó vonat lármájával. Nem zavarja őket és nem is gondolnak vele. A vonat átmehet a hídon, a vonat megállhat, a vonat lebukfencezhet, a híd leszakadhat az utasokkal együtt, legkisebb gondjuk is nagyobb annál.

A böjt havában viszont egész máshogy érzik a vonat rázását. Valahányszor vonat dübörög a hídon, hát még ha kelet felé megy, a folyó egész hosszát szegélyező kis házak lakói nyugtalanságot éreznek. Valami mocorogni kezd a mellkasukban és mintha emlékeket felidéző hívásokat hallanának. Úgy érzik, valami arra emlékezteti őket, hogy nekik is van ősi szülőföldjük, múltjuk, rokonaik, akik jövetelüket várják. Mintha valami nagy erővel kényszerítené őket, hogy elhagyják Dzsakartát és ősi földjük felé induljanak, ami békésebb és nyugodtabb, mint Dzsakarta városa. Hirtelen úgy érzik, hogy Dzsakarta egyre hasonlóbb lett a pokolhoz és szülőföldjük, városaik vagy falvaik akár a mennyország, ami ezután álmaikat vagy ábrándozásukat kíséri. Álmodoznak és képzeletükben szülőföldjük folyója oly tiszta lesz, hogy kedvükre fürödhetnek benne és vizét ihatják, anélkül, hogy hasfájástól kellene tartaniuk. Ezen kívül városkájuk folyója még szép is. Vize csacsog, sokszínű halban gazdag, amit mindet könnyű kifogni és ízletes húsvat elfogyasztani. Ennek a mennyországnak a folyója, ahogy elképzelik, nagyon különbözik a mostani házuk közelében folydogáló víztől. Ebben a fekete folyóban olaj van, ki tudja, milyen olaj és mindegy, hogy nyugodtan, vagy gyorsan folyik-e, mert csacsogni nem tud. Ha ezt a folyót sokáig nézik, elborzasztja az embert, alig van benne hal, kivéve a lele halat, aminek semmiféle vízszennyeződés nem árt. Ez a folyó bűdös és tényleg csak arra jó, hogy a pokolban folyjon. Minden piszok és szemét összegyűlik, hogy benne ússzon. Naponta ezt látják ugyan, de a böjt havában egyszeriben bosszantja is őket. Ezt csak itt hagyni lehet. Elköltözéssel.

És tényleg, a kis házak lakói napról napra fogyatkoznak. Egyik család követi a másikat és kelet felé indul. Van, amelyik a városok közötti buszjáratra száll, aminek a zaja szintén a házak faláig jön és még olyan is sok van, aki vonattal költözik el. Ragyogó ábrázattal kelnek útra, mosollyal, könnyű nevetéssel vagy üde csevegéssel. A gyerekek pedig még inkább. Még mielőtt indulnának, elcsacsogják, fecsegik terveiket az új helyen. Van, amelyik dzsambu fára fog mászni egész nap, amíg annyi dzsambut evett, hogy jóllakott. Van, amelyik a nagyapja kecskéit fogja őrizni a folyó melletti füves réten reggeltől alkonyatig, mialatt furulyát fúj vagy fogócskázik. A másik futballozni akar az iskolaépület mellett. Akad, aki süteményeket szándékozik vásárolni a megyefőnök irodája melletti piacon, amíg egy fillér sem maradt a zsebében. Némelyik a szüleit szeretné rávenni, hogy vigyék el az állatkertbe, a tengerpartra vagy a lakóhelyükhöz közeli parkerdőbe. De van, aki énekmondót, bűvészt, akrobatát és az egyszerű cirkuszt szeretné látni a falu főtere mellett. Mások pedig be akarják mutatni minden játékukat, amit Dzsakartában vettek és amilyen még biztosan senkinek sincs a faluban.

Míg a gyerekek így fecsegnek, szüleik nagy buzgón becsomagolják az emléktárgyakat a téasztás- vagy fénymásolópapír dobozokba, majd rafiával összekötözik. Amikor ezek az emléktárgyak túl nagyok, mint például az akkumulátoros lámpa, akkor benne hagyják az eredeti dobozában. Ha a tárgy rádió, vagy például magnó, akkor azt feltöltik új elemmel, hogy egész úton szólhasson. Vastag, drága kabátot öltenek magukra, hogy felvágassanak vele a hosszú úton.

Indulás előtt elköszönnek minden szomszédtól. Kezüket összeteszik és imádkoznak egymásért. Majd kulcsra zárják a ház ajtaját, lelakatolják és a kulcsot a szomszédra bízzák. Amelyik még marad vagy nincs pénze a költözésre, elkíséri őket az utca végéig szívük szomorúságát leplezve.

Minden itt maradó lakó, a vándorokból ittrekedt maradék napról napra nyugtalanabb. Egyikük sem hallgatja szívesen a hídon áthaladó vonat vagy busz motorjának a hangját. Sőt, még úgy is érzik, hogy az kicsúfolja őket. Úgy érzik, hogy a vonat vagy busz buzdította őket, majd megveti, mert csődöt mondott vándor lett belőlük.

Dzsoko a folyó menti kis házak lakónak egyike, aki magát bukottnak tekinti. Bérelt házrészben lakik Tinahval, a feleségével és három kisiskolás gyerekével. Dzsoko alkalmi munkás és valahányszor hallja a kelet felé induló vonatot vagy buszt, átkozódní kezd. Estig szitkozódik, amíg a ház újra elcsendesedik, mert a gyerekek esti imára mentek a település végi mecsetbe.

Tinah, aki a napi böjtölés utáni vacsora edényeit mosogatja, egy ideje figyeli a férjét. Szeme nedves. Valahányszor férje szidni és átkozni kezd az ártatlan vonatot, Tinah mellkasa összeszorul. Mert ez a szitkozódás és átkozódás csak még jobban kihangsúlyozza tehetetlenségüket. Tinah megpróbálta már megnyugtítani a férjét, de az vele is veszekedett és fenyegetően nézett rá. Tinah reszket. Mert amióta Dzsoko felesége, még soha nem látta a férjét ilyennek. Dzsoko arca sötét, szája kemény, szeme összeszűkül, keze ökölben. Inkább a mennyezetet nézi, mint a ház koszos falát, ami tele van ráaggatott piszkos ruhával és agyonkopott háztartási eszközökkel.

Dzsoko azt mondja, hogy a vonat megveti a családját. És hogy minden ittrekedt szomszéd, akiknek nem sikerült elköltözni, ugyanígy érzi magát. Tinah elrendezi a tányérok a polcon a konyhában, ami a szobával egyet alkot. Kávét kever egy pohárban sok cukorral. Férjének nyújtja a poharat, miközben azt feleli, hogy ne gyötörje magát ennyire. Ha dühös azokra, akik elköltöztek, nagyon nem jó sem neki magának, sem azoknak, akik hallják. Mert utat engedhetnek szívük haragjának. Ez pedig veszélyes lenne. Tinah azt is mondja, hogy

semmi értelme, ha így kínozza magát. "Mi csak földönfutók vagyunk" - mondja gyengéden Tinah.

"Én talán lehetek földönfutó, Nah, de a gyerekek? Talán te nem hallod, hogy nap mint nap kérik, hogy költözzünk el. Azt mondják, hogy hiányzik nekik a nagyapjuk, nagyanyjuk, nagybácsijuk, nagynénjeik. Már hogyne örülnék meg, ha a gyerekek ilyenek?" feleli Dzsoko magas hangon.

Tinah szeretné a mosogatást befejezni. De nem lehet. Megmossa a kezét és férje közelébe megy. Mellé ül és leveszi a pohár fedelét. A kávé finom illata utat tör magának. Jólesik beszívni. Tinah ivásra noszogatja a férjét. Dzsoko bólint és kortyolni kezdi a kávéját. Örül, hogy a kávé jó édes. Cigarettaért kér, és Tinah gyorsan előhózza férje ingének a zsebéből, ami a háztartó oszlop mellett lóg. Dzsoko rágyújt. Kicsit megkönnyebbül. Legalább ebben a keserű dzsakartai életben van valami öröm is, hogy kedvére ihat kávé és cigarettázhat, gondolja.

Míg Tinah férje nyakát masszírozza, elmondja, hogy sokszor felelte a gyerekeiknek, hogy ebben az évben nem költöznek. Mert nincs rá pénz.

"De mégis mindig és mindig remélik, nem?" mondja Dzsoko keserűen.

"Igen, mert gyerekek, kedvesem", csitítja férjét Tinah.

Tinah keze férje nyakát hátulról nyomkodja. Dzsoko felkiált, olyan jólesik neki felesége masszírozása. És mégsem tudja a benne tomboló válságot lecsillapítani.

"A gyerekek és a felnőttek mind egyformák." ellenkezik.

Hallatszik, amint egy vonat se lassan, se gyorsan átmegy a hídon. Talán ez ma az utolsó, ami Dzsakartából indul. Kelet felé tart. Nem tudni, vajon Szemarang felé, északnak vágja át a távolságot, vagy délnek, Yogyakarta felé. Csak egy biztos, hogy ez is egyike a különjáratoknak, amik csak a közeledő ünnepek előtt járnak. A vonat a kacéran lépdelő nőhöz hasonló: csábosan pillog, majd kiábrándít, keserűséget és rossz érzést okozva azoknak, akik nem tudnak felszállni rá.

Dzsoko behunyja a szemét. Szorosan Tinah testének támaszkodik. Tinah észreveszi, mennyire nedves férje teste az izzadságtól, hűvös, de mintha legbelül parázs égetné. Majd Dzsoko feláll és az ablakhoz megy. Tinah is feláll, utána lép. A két ember nézi a folyó fekete vizét, a híd fekete csontvázát és a hosszú csíkot, ami mint szellemkígyó mozog a hídon. A lámpákat a kocsikban jól ki lehet venni Dzsoko házából, és Dzsoko és Tinah látja, mennyire tele a vonat. Az utasok szorosan állnak még az ülőhelyek között is.

Dzsoko az elköltött spórolt pénzükön lamentál.

Sajnálkozik, hogy előző hónapban paratífusszal volt beteg, míg végül huszonöt napig a kórházban feküdt és nem tudott dolgozni. Ez azt jelentette, hogy takarékszákjukból kifolyt minden pénz, amit az idej költözésre gyűjtöttek. Dzsoko hangja nehéznek hallatszik, mint amikor valami nehéz tárgy zuhan porhanyós földre, míg szétesik, zavarossá válik, és a lélekbe félelem költözik.

Tinah csak bólogat. Ki tudja mi van a fejében.

Ezután Dzsoko elsóhajtja, hogyan betegedett meg mindhárom gyerekük sárgalázban. Ezáltal még több adósságba keveredtek a gyógyszerek költségei miatt.

Tinah a helyiséget szűknek és fojtogatónak érzi. Ráncolja a szemöldökét és összehúzza a szemét. De férje nem veszi észre felesége arcának változását.

“Ez a sok baj nem volt elég. Amikor megpróbáltam használt tárgyakat árulni, becsaptak, mert lopott holmit vetettek velem. Elfogtak és csak most tudtam kiszabadulni, miután fél millió rúpiát kifizettettek velem. Azután...”

“Elég! Már nem bírom tovább” vág a szavába Tinah és sírásban tör ki.

Dzsoko meghökken. Nem is sejtette, hogy felesége érzései áttörik a gátat. Mint a leszakadó folyópart, amit ismétlődő golyótámadás ért. Ilyen még nem volt. Tinah általában erős és hagyja, hogy Dzsoko addig sóhajtozzon együtt viselt földönfutóéletük keserűségéről, ameddig csak akar. Általában hagyja, majd amikor Dzsoko belefáradt rossz sorsuk szidásába, odahívja és egymást átölelve elalszanak. Tinah általában kacérkodik vele, Dzsoko pedig úgy vesz elégtételt az élet ellen való haragján, hogy addig hempereg az ágyon, amíg minden ereje elfogy, elpárolog a testét átjáró örömmel és lelkének keserűségével együtt.

Most Tinah nem kacérkodik, hanem egyre sir. Dzsoko összezavarodik. Semmi nem ötlük az eszébe, hogyan tudná megállítani ezt a sírást, ami úgy hangzik, mintha ennek a szenvedő léleknek a mélyéről törne fel.

“Miért, Tinah?” kérdezi Dzsoko kétségbeesve.

“Szeretném Anyát látni.”

Tinah válasza rövid, de sokatmondó. Dzsoko tudja is jól, hogy mit jelent. Már bánja, hogy addig jajgatott, amíg feleségére ilyen terhet rakott. Még mielőtt bocsánatot tudna kérni, megjönnek a mecsetből a gyerekeik, Sarul, Nanik és Dodo.

Hogy anyjukat sírni látják, a gyerekek fegyelmezetten viselkednek. Nem mesélik el, mint ahogy szokták, hogy ki költözött el ma. Hiszen az általában azzal a kéréssel végződik, hogy ők is költözzenek el.

“Sarul!” mondja Dzsoko.

“Igen, apa” feleli Sarul.

“Te és az öcséid elmostátok az edényt a konyhában.”

Szót fogadnak.

Akkor is azonnal szót fogadnak, amikor a szobába küldik őket.

Tinah a széken ül. Dzsoko mellette. Az ablakot becsukták és a híd felől már semmi zaj nem hallatszik.

“Tinah” súgja Dzsoko.

Tinah felemeli a fejét. Szemét férjére szegezi.

Dzsoko átöleli a feleségét. És mintha álmában beszélne, Dzsoko elmondja, hogy az élet az olyan nagyvárosban, mint Dzsakarta, tele van bizonytalansággal. Mindig annyi változás és külső hatalom van, ami az ember sorsát darabokra töri. Dzsoko arra emlékezik, hogy életük folyása Dzsakartában valami vak hatalom kénye-kedve szerint sodródott. Azt mondja, nem az Urat hibáztatja. Senkit sem hibáztat, mert biztos, hogy sosem derül ki, hogy ki a bűnös ebben a nyomorúságban. Gyengéden megcsókolja Tinaht. Az abbahagyja a sírást, csak néha hüppög, nehezen küzdi le.

Mindketten hallgatnak. A faluból vagy a folyó felől érkező hangokra figyelnek. Minden csendes. Az elköltözött lakók által hátrahagyott üres házak csak fojtogató csendességet árasztanak.

Csak annyit hallanak, hogy valaki felerősíti a rádiót vagy magnetofont, de ezt is mintha elnyomná az esti levegő. Semmi boldogság nem árad belőle.

“Tinah”, mondja Dzsoko, miközben csókot nyom felesége szemöldökére. “Volt már nekünk házunk. Udvara, sőt kertje is volt ott Dél-Dzsakartában. Végül pontosan a házunk helyén kellett kanyargós utat építeni, úgyhogy ki kellett költöznünk onnét. Házunk eltűnt és most kénytelenek vagyunk egy ilyen folyó partján lakóhelyet bérelni. Nem is tudjuk, meddig kell itt maradnunk.”

“Amíg az Úr úgy rendel” sóhajtja Tinah és igyekszik lelket önteni magába, hiszen az imént már-már feladta.

“Igen, amíg az Úr úgy rendel. De mikor fogja az Úr elrendelni nekünk, hogy költözzünk el innét?”

“Én sem tudom, kedvesem, mint ahogy azt sem tudom, hogy az Úr miért nem most rendel el a költözésünket.” feleli Tinah lázadón.

Amint hallja, hogy Tinah megint a költözés témáját említi, Dzsoko újra összezavarodik. Kibontakozik az ölelésből, szeme fellángol.

“Az ördög vigye a költözést” kiált fel.

“De kedvesem, a költözés a mi vándoréletünk értelmének a jelképe.”

“És ha nem költözzünk, az azt jelenti, hogy a vándoréletünknek nem volt értelme? Hogy csődöt mondtunk?”

“Igen, kedvesem. Úgy fognak ránk nézni, mint aljanépre, aki elvesztette minden értékét. Amikor még Bezso is, aki tavaly ide hívott minket, el tudott költözni, mi pedig nem.”

Dzsoko mélyet lélegzik, úgy érzi, a levegő nehezen tud a tüdejébe jutni.

“Talán adósodjunk el még jobban, Tinah?” kérdezi Dzsoko, lehetőség után kutatva.

“Nehéz lenne. Már olyan mélyen járunk az adósságban, mint a sírban. Ha valaki mégis adna kölcsön, garanciát kérne. Babah Liem, például.”

Dzsoko zsákutcában van. Sarokba szorítva és fogva tartva, mint egér az egérfogóban. Semmiféle kiút nincs ebből a nehéz helyzetből.

Tinah is így érzi. Érzéseit megnyirbálták. Mintha a remény utolsó szálát kegyetlen módon elvágták volna.

Dzsoko visszaül. Kiissza a kávéját. A kávé alja és a leülepedett cukor a pohár alján megköhöggeti. Tinah gyorsan tiszta vizet hoz a kancsóban. Dzsoko teletölti belőle a poharát. Egy kortyban behöppinti a vizet. Felfrissül tőle. Tinah örömmel látja, hogy férje kedve oldódik.

Tinah a gyerekek szobája felé megy. Beles a függöny között, ami a szobát ajtó helyett leválasztja. Jelt ad, Dzsokónak, hogy az kövesse őt.

Míg Dzsoko magában csodálkozik, odamegy. Ő is beles.

Nézik, hogy ül a három gyerek a földön. Csendben rajzolnak. Dodo egy falusi házat rajzol, ami mellett tehénistálló húzódik meg szerényen. Nanik két kecskét rajzol gidákkal és egy dzsambufát. Akkor Dodo mulatságos arcú öregembereket rajzol. Játzó gyerekek képével toldja meg.

“Ez itt a nagymama, ez a nagypapa, ez a nénikénk, ez a bácsikánk. Ez itt Bulik, ez Toni, a nénénk gyereke, ez pedig Niken, a bácsikánk gyereke. Ez itt Ayu húgunk, Bulik lánya, aki még kisbaba és bepisil.” magyaráz Dodo, és mutogatja a képeket maga előtt, végül csúfondárosan hozzáteszi: “ Ayu húgunk pisije olyan büdös, mint Sarul nénénké.”

Sarul meghúzza Dodo fülét.

“Csst, ne olyan hangosan, apa és anya még majd meghallja és kikapunk” inti Sarul az öccsét.

Nanik semmit sem szól. Ő csak kanyargós folyót rajzol a kecskék képe mellé.

Dzsoko Tinahra néz, Tinah pedig viszonozza férje pillantását.

Mohamad Fudoli:

Nagyapa és a galamb

Nagyapa az ajtóban áll. Menyét várja, virágért ment a piacra. Már elég régóta álldogál itt, menyé meg csak nem jön. Ma péntek van, nyolc óra felé jár, nagyapa a temetőbe készül. Északi irányban, egy domb lábánál nyugszik felesége a földben. Már másfél hónapja; akkor kezdődött életének új szakasza, amiből csak akkor fog szabadulni, amikor az Úr feltámasztja az embereket a sírgödörből. Nagyapa erősen hisz az Úrban és biztos benne, hogy Ő éltet és visz el minden földi halandót. Ezért nem szabad sajnálkoznia, vagy legalábbis nem szabad túlságosan szomorkodnia felesége halála miatt. Az elmúlásnak be kell következnie, és ezt minden ember jól véssé az eszébe.

Nagyapa kelet felé néz. Tekintete átsiklik a kerítés fölött, végig a kukoricaföldön, míg a bambuszokban megpillant egy sietősen lépkedő asszonyt. Végre megjött, gondolja magában. Biztosan illatos virágot vett; nemsokára felesége sírjára teheti. Nagyapa simogatja rövid, megöszült szakállát, belép a házba, de hamarosan megint kiáll az ajtóba.

A kukoricásban lépegető nő tényleg a menyé, a fiának a felesége. Egyetlen dolog fájdtja nagyon a szívét, hogy egyetlen fia előtte eltávozott. Menyé már egy éve özvegy. Már egy éve viseli szívében ezt a fájdalmat, amiből nincs gyógyulás. Egyetlen fia balesetet szenvedett a tehénversenyen, nemrég pedig a felesége távozott örökre.

Nagyapa még mindig az ajtóban áll, majd lassan mégis kilép az udvarra és amint az asszony is odaér, gyorsan megkérdezi:

- Miért ilyen későn?
- Nem jött az árus - feleli az asszony.

Az asszony kezében egy nagy csokor levél mindenféle virágot takar. Odaadja az egészet nagyapának.

- Hol a fiatalúr? - kérdezi nagyapa.

A fiatalúr az asszony kislánya, nagyapa egyetlen unokája.

- Talán tanulni ment - mondja az asszony.
- Ma péntek van. A gyerekek nem tanulnak. -
- Talán játszik -

Az asszony bemegy a házba, nagyapa meg kiáltozik:

- Fiatalúr! Fiatalúr!

De senki nem válaszol a hívásra. Nagyapa igen csalódott. Minden pénteki napon, mint ma is, unokájával együtt készül a temetőbe.

A ház mögül hirtelen feltűnik egy nevető kisfiú. Nagyapa arra fordul.

- Hol voltál az előbb? - kérdezi.

- A földeken - felleli a kisiú.
- Milyen földeken?

A gyerek felemeli két kezét, és felmutat néhány kukoricacsövet.

- Honnan van? - tudakolja nagyapja.
- Gopar bácsitól -
- Kérted?
- Adta -
- Te, nehogy kéregess!

A gyerek közelebb jön, miközben lehántol egy kukoricacsövet, a leveleket pedig a kerítés mellé teszi.

- Mit csinálsz? - kérdi nagyapja.
- Megetetem a galambot.
- Várj azzal. Most a temetőbe megyünk.
- De a galamb talán éhes.
- Az előbb már megettettem.

Mosolyogva átfogja a gyerek vállát és vezetné kifelé az udvarból. A gyerek visszafordul.

- Előbb meg akarom etetni a galambot - mondja.
- Nem éhes - állítja nagyapja.
- De a kis szürkének erősnek kell lennie. Gyorsan kell repülnie és lecsapnia. Délután nagyapa versenyeztetni fogja.
- Nem délután, hanem holnap.

Úgy tűnik, a gyerek igen elégedetlen, mert nagyapja csak másnap akarja versenyeztetni kedvenc szürke galambjukat. Pedig már napok óta nem röptették a galambot. A gyerek nem szól semmit, de amikor nagyapja beküldi, hogy tegye le a kukoricát, beszalad, majd kis idő múlva ragyogó arccal jön elő.

- Ne felejtse el a csúzlidat! - figyelmezteti nagyapa.
- Nem - és mutatja a csúzlit.

Kimennek az udvarból, átvágnak a kukoricaföldön, majd észak felé veszik az útjukat. A nap már magasan jár, az ég felhőtlen, kelet felől szellő fúj. Mikor újabb két kukoricatáblán mennek keresztül, nagyapa ránéz az unokájára.

- Nemsokára hozzákezdünk a kukoricatöréshez, fiatalúr.
- Gopar bácsi már elkezdte.
- Ő előbb is vetett.

A gyerek nagyapja mellett lépdel, jobb kezében a csúzli, baljával nagyapja karját fogja. Hirtelen megszorítja az öreg karját.

- Le akarom szedni ezt a kukoricát.
- Minek? - kérdezi nagyapja.
- Parázson sült kukoricát ennék.
- Minden nap sült kukoricát ennél.
- Ez a kukorica itt olyan finom és édes.

Látja, hogy nagyapja mosolyog, ahogy végignéz a kukoricáson.

- Igen, nagyapa?

Nagyapa bólint, a gyereket boldogság tölti el.

- Most?
- Várj, majd visszafelé.

Tovább mennek észak felé. Nem messze, egy dzsambu-fán a gyerek észrevesz egy kepodong madarat. Gyorsan felszed egy kavicsot és céloz a csúzlival. De még mielőtt kirepülne a kavics, látja, hogy a madár elillant. Nagyon csalódott.

- A madár rájött - zsörtölődik.
- Mert te mindig kapkodsz - válaszolja nagyapja.
- Ravasz ez a madár.

Az öregember mosolyog, megsimogatja a fiú fejét, majd másról kezd beszélni:

- Holnap versenyeztetjük a galambot.

A gyerek ránéz és csalódottsága már el is múlt.

- A mi szürkénk bizonyára nyerni fog - mondja. - Gyorsan tud felszállni és lecsapni. Mindenkit le fog győzni.

- A Csarik bácsiét is?
- Az is veszíteni fog. Versenyzett már valaha is a mi szürkénkkel?

Az biztos, hogy semelyik madár sem versenyezhet a faluban nagyapa szeretett szürke galambjával. Bár Csarik bácsi madarát tartják a leggyorsabbnak.

- De nagyapa sosem fogadott rá? - rántja meg nagyapja karját a gyerek.
- Fogadni? - mosolyog az öreg.
- Igen, mert a mi szürkénk mindig nyer, és nagyapának sok pénze lesz.
- Nem jó a fogadás, fiatalúr.
- Miért?
- Mert bűn, és az így szerzett pénz tisztátalan.
- Nem értem.
- Kérdezd meg Mahmud tanítót. Majd ő elmagyarázza.

Úgy tűnik, a gyerek még mindig nem érti. Lehajtja a fejét és ráncolja a homlokát.

- Mit mondott nagyapának Mahmud tanító? - kérdezi egy idő múlva.
- Régen én sem tudtam. Amikor fiatal voltam, én is fogadtam. De most már nem. Mahmud tanító azt mondta, hogy a fogadást és a többi rossz cselekedetet tiltja az Úr.
- De sokan szeretnek fogadni.
- Erről nem tanított neked semmit Mahmud tanító? - kérdezi a nagyapa.
- Nem.
- Majd fog. Elvégre a tanítód.
- Hát igen, el szokott verni a pálcával.
- Mert te mindig rosszkodsz tanulás közben. Szorgalmasnak és komolynak kell lenned, hogy hamar megokosodj.

A gyerek most hat éves. Jövőre iskolába fog járni. Bizony szorgalmasan kell majd tanulnia, gondolja a nagyapa, hogy később okos ember váljon belőle. Nemcsak tanulnia kell majd szorgalmasan, hanem dolgoznia is. A nagyapa azt akarja, hogy unokája ne olyan legyen, mint ő, aki eltékozolta az idejét fiatalkorában. Olyan ember váljon belőle, hogy büszke lehessen rá mielőtt örökre lehunyja a szemét. A fia nevelésében bizony elrontott valamit, mert az már nincs közöttük.

Nagyapa rápillant a fiúra és így szól:

- Meddig jutottál a tanulásban?
- Bismillah-ig.
- Az Alhamdu-t még nem tudod?
- Még nem.
- Mondd fel, amit tudsz.

A gyerek nagy lelkesedéssel deklamál, szeméit az égre függesztve. Miután befejezte, nagyapjához fordul:

- Usin már majdnem befejezte a Korán olvasást. Nemsokára megünneplik és csirkét vágnak a tiszteletére.
- Neked is így kell.
- Usin már nagy, én még kicsi vagyok.

Egy majdnem kiszáradt patak közelében járnak. Az esős évszak idején sok vize van, még ki is árad. Bambuszhidat építettek fölé, nagyapa és unokája lassan lépdel rajta. Nem messze a hídtól nagyapa észreveszi, hogy eltűnt az unokája. Megijed.

- Fiatalúr! Hol vagy? - kiabál.

Válasz nem érkezik, aggódni kezd.

- Fiatalúr! Hol vagy? - kiáltja hangosabban.
- Itt! - felel a fiú a kukorica közül.

Nagyapa látja, hogy mozog a kukorica a közelben és megkönnyebbül.

- Mit csinálsz te ott?

- Pisilek!

Nagyapa jót mosolyog magában.

- Átkozott kölyök - zsörtölődik. - Gazfickó!

A gyerek hangosan nevetve előtör a kukoricásból és nagyapja felé fut.

Észak felé van egy alacsony domb. Már majdnem ott vannak. Már három tábla kukoricát maguk mögött hagytak a domb lábánál. Nagyapa felnéz a dombra. Valahányszor közelről nézi ezt a dombot, mellkasába remegés áll. Lehajtja a fejét. Ezen a dombon van egyetlen fiának a sírja és itt nyugszik az egyetlen asszony, aki egész szívét betöltötte. Marliah. Mindig gyönyörűség töltötte el, valahányszor kiejtette ezt a szép nevet, főleg fiatal korában.

Ez a lány valaha virágot árult az anyjával a piacon. Ennek már több évtizede. De ahogy visszaemlékszik, olyan, mintha tegnap délután történt volna. Huszonkét éves volt akkor. Egyszer, amikor a piacon járt, tekintete egész véletlenül találkozott a lány tekintetével. Finom, szégyenlős és szép lány volt. Hát igen, ha még olyan jó tulajdonságai voltak is, most már mindegy.

Azután igen gyakran megfordult a piacon, bár semmi dolga nem volt ott, de újra és újra a lány szemébe akart nézni, aki ilyenkor szégyenlősen lehajtotta a fejét. Ha nagy néha összeszedte a bátorságát és virágot vett, a lány zavarba jött. Ő maga is egész testében reszketett, majdhogy hang sem jött ki a torkán. Hogy mennyire nevetséges volt ez és hogy ő milyen bolond is volt régen!

Egyszer aztán a szokásoknak megfelelően eljegyezte a lányt. Bizony, sokszor egész éjszaka nem tudta becsukni a szemét, mert csak ő járt az eszében. Aztán az is eszébe jut, hogy volt egy igen magasra nőtt ember, aki folyton a nőket molesztálta, még a férjes asszonyokat is, de nem volt senki a faluban, aki móresre tanította volna. Égett szívében a bosszúvágy. Hát még, amikor megtudta, hogy ez a férfi egyszer az apját is sértegette és bántalmazta.

Egyik nap látta, hogy az megint molesztálja a menyasszonyát a piacon. Ezúttal nagyon elfutotta a méreg. Fiatal vére felforrt, hazament a késéért, de még jól meg is élesítette. Az út mentén egy fa alatt várta a férfit, nem messze a vasúttól. Hazafelé ezen az elhagyatott úton kellett végigmennie a kukoricaföldek között.

Messziről észrevette a közeledő alakot. Akkoriban a szeme még fiatal volt és éles, felismerte a férfit járásáról. Mivel az jóval magasabb volt nála, kigondolta, hogyan fogja leszúrni. Feje talán még a férfi válláig sem ért. De ő mégsem reszketett. Megvárta, amíg a férfi közel jött, odaugrott és beleszúrt a bal oldalába. Annak még arra sem volt ideje, hogy félreugorjon, csak elterült az úton.

Dél volt. Amikor a férfi összeesett, nagy elégedettség töltötte el, bosszúja kielégült. Lassan hazaindult, de kést még eldobta a földeken. A hatóságok hamarosan keresték a gyilkost, hát feladta magát. Elmondta, hogy miért szúrta le, és hogy nem fél a büntetéstől, amit kiszabnak rá. Az egész falu felbolydult, mindenki meglepődött bátorságán.

Már ennek is több évtizede. De a lány hűséges volt. Bizony, hűséges maradt hozzá, mert amikor évek múlva kiszabadult, összeházasodtak. Nagy sokára lánygyerekekkel áldotta meg őket az Úr, de az még kiskorában meghalt. Utána fiuk született, második gyermekként,

és már annak is vége. Most, hogy elmúlt az élet, öregségében nagyon bánja minden korábbi tettét. Vétkesnek érzi magát és bocsánatot kér az Úrtól bűneiért.

- Megérkeztünk! - rikkant a gyerek.

Nagyapa nagyon messziről tér vissza a valóságba és maga elé néz. Az út emelkedik, lábai előtt néhány sír.

- Igen, megérkeztünk.

- Nagyapa még imádkozni is akar?

- Persze, fiatalúr.

- Ha imádkozni akar, ne tartson túl soká, hogy hamar hazainduljunk.

Nagyapa elmosolyodik, majd leguggol, a gyerek is úgy tesz.

Eljöttem hozzád, Marliah, súgja nagyapa a szívével, hang nélkül. Itt vagyok nálad. Majd száját mozgatva mormol valamit, ég felé emeli kezeit és imádkozni próbál, amennyire bír. Hiszen eszébe jut felesége, a fia, aki tehénen lovagolt és leesett a versenypályán. Három tehén versenyzett akkor az utolsó futamban, az egyik kettévágta a fiát. Leesett, egyetlen tehénük pedig továbbvonszolta és eltaposta. Itt minden újra eszébe jut.

Ima után lassan feláll, elrendezi a virágot. Először a felesége sírján. Illatos virágot tesz rá és mondja neki magában: ez a kedvenc virágod, Marliah. Azután jázmin tesz le: ez a szerelmed virága, te szégyenlős asszony. Szemei csillogni kezdenek, üvegessé válnak a ki nem csordult könnyektől.

A maradék virágot gyorsan fia sírjára teszi, kicsit álldogál lehajtott fejjel, majd sietve lefelé indul a dombról. A kukoricásnál megvárja, amíg unokája letör néhány cső kukoricát. Hazafelé alig szólnak. Mindig így van, amikor hazamennek a temetőből, nagyapa szomorú, unokája pedig úgy látszik, megérti.

Délután nagyapa megeteti a galambját az udvaron. Nagyon ragaszkodik ehhez a madárhoz, minden nap megsimogatja. Régóta ez a madár volt egyetlen öröme és szórakozása, főleg a közelmúlt gyásszal teli napjaiban. Holnap versenyeztetni fogja és biztosan nem tudják legyőzni.

De mit érez nagyapa, amikor másnap a reggeli ima után kimegy az udvarra meglátogatni kedves madarát. A ketrec ajtaja nyitva, ül ugyan benne egy galamb, de az egy nőstény. A földön szétszórt tollak, az ő szép hímjének a tollai. Még az udvaron túl is hever néhány toll.

- A cibetmacska! - nyög fel nagyapa.

Nem lehet, hogy az állat ki tudja nyitni a ketrec ajtaját, gondolja. Este gondosan bezártam. Nagyapát előnti a düh, hangos kiáltással hívja a menyét. Az szalad is, és amikor meglátja mi történt, kővé dermed.

- Ki nyitotta ki az ajtót? - kérdezi nagyapa.

- Talán a fiatalúr - mondja az asszony eléggé zavarban. - Tegnap már majdnem lenyugodott a nap, még mindig etette a galambot. Talán elfelejtette újra bezárni ...

Hívják a fiút, jön is és bizony meghökken, a szétszórt tollak láttán, végül lehajtja a fejét.

- Te adtál tegnap enni a galambnak? - kérdezi a nagyapa.
- Igen, feleli a fiú alig hallhatóan.
- És miért nem zártad be az ajtót?
- Elfelejtettem.

Haj, te fiatalúr, gondolja magában nagyapa. Ha nem lennél az unokám. Ha nem lennél az unokám...!

Majd megpróbál uralkodni a haragján, odamegy a fiúhoz és hangja már nem olyan nyers:

- Na. Menj tanulni.

A gyerek lehajtott fejjel ballag a könyvéért. Még mindig nem emeli fel a fejét, amikor kifelé lépdél és déli irányba elindul. Nem, nem őrá haragszom, gondolja nagyapa. Nem szabad haragudnom rá. Lassan leguggol. Felemel egy tollat, ami kedves galambjából maradt, majd lassan befelé indul a házba. Arcán végtelen szomorúság. Kábultan ül le az ágyra.

Ngarto Februana:

Éjszakai zavarás

Már kétszer repült a denevér az ablaknak. Ugyancsak ritkán fordul elő. Elég ijesztően koppant neki, mintha az üveg tört volna el. Közben lassan telt az este. Lassan, de biztosan. Hűvös levegő burkolta be a falut. Időnként erős szél támadt. Úgy rázta a mangófát az udvaron, mintha esti szellem ülne rajta, amelyik a későig csavargó gyereket lesi.

Már egy órája bezárták a ház összes ablaktábláját. A nappali szoba lámpáját eloltották. A ház teraszán égő neonlámpa elég fényt árasztott. Az őrség bódéjában tizet ütött a gong. Még csak tíz óra volt. Valami szorító érzés nehezedett a falura. Az őrjárat felfelé indult a folyó mellett.

„Sok tolvaj jár a faluban mostanság” jegyezte meg Darmi mama, miközben banánformájúra gyúrta a tésztát és édesburgonyát sütött. „Rossz előérzetem van ma este. Mi lehet ez?”

„Ne figyelj a megérzéseidre.” felelte Wak Brojo, Darmi mama férje. „Te meg mennyi tésztát készítesz! Ki fogja ezt mind megenni?”

Wak Darmi mintha nem is hallotta volna. Ma este a szokásosnál jobban sürgött-forgott. Rendbe rakta fia szobáját, aki jó pár éve elhagyta őket. Kimosta a fiú szarongját. Darmi mama még tésztát és csípős zöldséget is sütött, Bowo kedvenc ételét.

„Tegnap este a tolvajok betörték Wak Hadzsi Wuchin házába. Elvitték a rádiót, televíziót és a pénzét. Milyen tanulatlanok ezek a tolvajok” mondta Darmi mama.

„A mi fiunk is tolvaj. Sőt, betörő!” dörrent rá Wak Brojo.

Darmi mama sűrűn pislogott. Keze fejével a szemét törölgette. Majd a mennyezet felé pillogott. „Bowo... Bowo” suttogta szemrehányón. „Szerencsétlen a te sorsod, gyerek”. Darmi mama megint a szemét törölgette. Bowo öt éve elbúcsúzott tőlük és a városba ment. Sarman hívta őt Dzsakartába dolgozni. Azóta egyszer sem jött haza. Hiába, csak szereti a fiát és minden este vágyakozik utána. Annál is inkább, mivel ez az egyetlen fia. Két lánya már férjhez ment, máshol, férjük falujában laknak. A falusi társadalom mércéjével mérve jó életük van. Szutiah, a legidősebb, olyan férjet talált, akinek rizsföldje, ültetvénye és tehenei vannak. Ruminah hivatalnok felesége a szomszéd faluban.

„Ez a gyerek szégyent hozott a családra” jelentette ki Wak Brojo utálattal. „Nem járhatunk emelt fővel!”

„De Bowo a mi gyerekünk, Pakne,” felelte Darmi mama.

„Te mindig véded. Én már megbántam, hogy megengedtem Bowonak, hogy a városba menjen. Munkát keresni a városban? Ugyan, hiszen csak néhány osztályt végzett. Mit tud ez dolgozni? A falusi gyerek kapáljon. De Bowo nem akart. Tehenet vettünk, eladta. A pénzt elkártyázta meg a táncosnőkre költötte. Semmirekellő gyerek!”

Bowo sosem adott hírt magáról. Egy évvel azután, hogy elment, Wak Brojo levelet kapott. De nem Bowótól, hanem a dzsakartai rendőrkapitányságról. Darmi mama elájult, amikor megtudta, hogy fia bankrablásba keveredett. Öt év börtönt kapott érte.

„Tik tik tak tok tok” csattogtak az örök léptei, ahogy körbejártak. „Wak, ne felejtsd el kulcsra zárni az ajtót. A kecskét is öleld magadhoz. Vigyázz, sok a tolvaj” kiabálta be az egyik rendőr.

„Már bezártam” felelte Wak Brojo.

„A kecske is az öledben ül?” kérdezett vissza az ő.

„Mi a fenének kellene a kecskét dajkálni?” dühödött fel Wak Brojo.

Késő éjszaka lett. Wak Brojo és Darmi mama feloldódott az éjszaka ölelésében. De Darmi mama hamarosan felébredt. Csak a mennyezetet bámulta, ahogy a gondolatok jártak a fejében. „Csak hamar kiszabaduljon. Már megbánta” reménykedett Darmi mama.

Álmodozni kezdett. Bárcsak visszajönne, sehová sem engedném többé. Csak művelje apja földjét. A megtakarított pénzen vennék neki kecskét, tehenet. Meg is kellene nősiülnie. Ideje, hogy felesége legyen.

Darmi mama hirtelen felriadt. Hegyezte a fülét. Tisztán hallotta! Megint! Léptek zaját hallotta a ház körül. Pontosan a hálószoba előtt. Majd kavics zörgött a lépések alatt.

„Pakne, ébredj! Tolvaj jár itt!” rázta meg Darmi mama férjét.

Wak Brojo azonnal felébredt. Ijedt kapkodással igazgatta el a szarongját. Az ablakhoz lopakodott, felemelte kissé a függönyt és kikémlelt.

„Tok, tok, tok” kopogott valaki az ablakon. „Anya, visszajöttem. Nyisd ki az ajtót. Bowo vagyok, anya.”

„Bowo?!” Darmi mama még kételkedett.

„Igen, anya. Én vagyok, Bowo.”

„A fiunk, Pakne” Darmi mama kiugrott az ágyból. Kisietett volna a szobából, de férje megfogta a karját.

„Ő a mi fiunk, Pakne” erősködött Darmi mama. Az asszony már eldöntötte, hogy kinyitja az ajtót. „Bowo az én gyerelem!” Darmi mama csontváz sovány teste eléje ugrott. „Kiszabadultál! De miért jössz ilyen éjszaka?” zokogott Darmi mama összezavarodottan.

„Tényleg kiszabadultál?” kérdezte Wak Brojo hidegen és többet nem is szólt.

„Igen, igen, most már szabad vagyok” hadarta Bowo.

„Most először is egyél, fiam. Biztosan éhes vagy és fáradt a messzi út után.”

Darmi mama pedig vele maradt a késő éjszakában, amíg Bowo evett a konyhában. Nem tudta eleget nézni a fiát. Mint amikor Bowo még kisgyerek volt. Gyerekkorában milyen válogatós volt! Szájából szertepotyogtak a rizsszemek.

„Megváltozott ez a falu. Már villany is van. De ... hány rendőr járőrözik?” kérdezte Bowo.

„Sok a tolvaj, sok a betörő!” jelent meg hirtelen apja a konyhában. „Te még mindig tolvaj vagy, ugye?”

„Jól van, Pakne. Hagy most Bowot hadd egyen.” védte a fiút az anyja. „Most már nem tolvaj többé.”

De Bowo nem bírt megnyugodni az éjszaka. Nagyon idegesen viselkedett. Sokszor kikémlelt az ablakon, ugrásra készen állt.

Messziről motorzúgás hallatszott. Egyre erősebben. Bowo gyorsan felkelt. Apja és anyja már visszafeküdt és elaludt. A motorzúgás egyre közeledett. Bowo magára húzta szarongját. Nyaka köré tekerte. Óvatosan megemelte a függönyt és kilesett. Az éjszakai sötétben kivette a ház felé közeledő autó alakját. Bowo gyorsan cselekedett. Szülei szobájába ment, kinyitotta a szekrényt. A pénzzel teli perselyt a szarongba csavarta. Mialatt az autó pontosan a ház előtt megállt, ő már ki is ugrott az ablakon át.

Egy perc múlva cipős léptek kopogtak a ház körül. Keményen kopogtattak az ajtón. Darmi mama és Wak Brojo felébredt a hálószobában. "Betörök, Pakne" Darmi mama reszketett és holsápadttá vált.

„Kinyitni! Már körülvettük a házat!” hallatszott a durva parancs.

Darmi mama bepisilt. Wak Brojo a szoba sarkában guggolt.

Közben már az egész falu fent volt. Folyamatosan szólt a gong, jeléül, hogy betörést történt. A férfiak kiugráltak a házakból, rudakkal és dorongokkal a kezükben. A gyerekek és a nők az ágy alá bújtak. Mindenhonnan iderohantak a rendőrök.

Betörték az ajtót. Néhány ember bejött és keresni-kutatni kezdett.

„Bocsánatot kérünk. Be kellett törni az ajtót. A rendőrségtől vagyunk, bűnözőt keresünk, aki megszökött a börtönből. Itt van a szökevény. Ugye, itt lakik?” kérdezte egy nagybajszú ember.

„Itt nincs bűnöző, bátyám. Biztosan.” felelte Wak Brojo szánalmasan, minden izében remegve.

Mona Sylviana:

Az asszony és a tenger

Mint mindig, a tengerpart sosem szűnő szele a fű hangjának nyugtalanságát hozza idáig. A kókuszpálma levelei halkán susognak. A szágópálma háztetők csatlakoznak hozzájuk és együtt énekelnek a tenger morajlásával. Egy öregasszony halk dudorászással kíséri.

“Ebből a házból a férfiak mindig elmennek.” mondja váratlanul.

Menye, egy fiatalasszony éppen hálót varr, ránéz egy pillanatra. Majd újra munkájába merül a himbálódzó olajlámpa fényénél. Időnként megnyomkodja terhességtől dagadó hasát.

“Bizony, a férfiak ebből a házból mindig elmennek... Nem tudom, minek? Én csak találgathattam, mind csak ment a kedve szerint. Sosem sikerült megtudnom, hová és hogyan.”

“Ha Mama aludni akar, menjen csak, én megvárom, amíg megjön Karunia. Az esti szél nem jó...”

“Én vagyok az asszony, aki együtt született az esti széelle!”

A fiatal nő csak nagy lélegzetet vesz. Jól ismeri anyósa kedélyállapotát. Egyedülálló asszony, aki várja férje és fia visszatértét. Jól tudja, hogy várakozása hiábavaló, mégis vár. Egyik estéről a másikra. Férje már rég halott. Fiát szintén elnyelte a föld.

“Én továbbra is reménykedni fogok. Kell, hogy jöjjön, közeledni fog, még ha az éjszaka sötétebb is lesz, mint most. El fogja mondani nekem, hogy ez a szerelem már régóta él, egy férfi, a tenger örököse... És Karunia is, a férfi erős és egészséges unokája.”

“Mama, nem lehet, hogy a papa visszajön...”

“Miért nem lehet? Ő az én férjem! Az enyém...”

Tovább beszél. Mesél az alkony szépségéről, mintha az csak nekik jött volna el. A tengerpart nyugalmáról, ahogy szerelmük kibontakozását kísérte. A hullámok morajlásáról, amik soha nem unják üzeneteiket a világmindenség másik végére küldeni. Tovább beszél. Már nem is törődik vele, hogy a hangját hallja-e valaki, vagy elnyeli a sirályok szárnycsattogása.

“... Minek ment megint? Mert bármi többet ért neki, mint én, én pedig közben meggyűlöltem ezt a szerelmet. Csak nem tudom megérteni a választását... És most egyszeriben eltűnt, még hírt sem hagyott. Eltűnt együtt a felszabadulással, ami jött.”

“Mama...”

“Csak a kisfiú visítása és a magzatvíz elfolyása a bizonyíték, hogy valaha is létezett, hogy mi valaha is a szerelem szárait szőttük.”

“Papa nem fog békét találni, ha mama folyton felidézi és beszél róla. Tudja a mama? Papa...”

“Tán úgy halt meg, hogy a melle tele volt kitüntetéssel? Hősként halt meg? Ccc!

Hirtelen erős szél füttyül. Az olajlámpa kisidőre kialszik. A narancsszínű kebabába* öltözött fiatalasszony abbahagyja a munkáját. Sietve feléleszti a tüzet. Az gyorsan újra fellángol.

“Ez a sötétség! Semmi sem félelmetesebb, mint ez a sötétség.”

Az öregasszony figyelemre sem méltatja őt, újra az emlékezés sodrába kerül, ami minden este ilyen előadásra készíti, míg a fiatalasszony megint átadja magát a hálójának. Úgy tűnik, megállt az idő. Az esti szél vágat. Az asszony szoborként tovább vár. Szemeit a sötétségbe vájja.

Úgy látszik, a tenger az erősebb. Mintha kés szúrt volna az öregasszony mellébe. A fájdalom fojtogatja. Még próbálja állni. De nemsokára,

“Huk... Huk...”

“Mama, jöjjön már be! Karuniának talán még soká tart...”

“Nem! Nem. Semmi bajom. Van nagyobb fájdalom is, mint ez. Hol vannak mind? Miért kellett Baktinak is elmenni. Miért kellett, hogy az enyémet elvigyék?”

“Bakti dolgozik...”

Az öregasszony kiköp. Közelít a menyéhez, aki már kész van a hálóval. Felkiált, megijeszti a fiatalasszonyt.

“Hé, minek dolgozik? Nekem semmi nem kell, amivel meg szokott kísérteni. Nincs szükségem ígéretekre. A tenger mindent megad nekem... nekünk. Ez a gyerek sosem érez elégedettséget! Ez a baja. Azt hiszi, amit ott kívül kap, az jobb. Mi a bizonyíték rá? Hogy sosem jött vissza!”

“Még nem...”

“Ajjaj, úgy látom, már te is megőrültél a reménykedéstől és várakozástól. Mikor jön vissza? Karunia a negyedik évét kezdte és még nagyon kicsi volt, de emlékszik, hogyan beszélt Bakti. Nem tisztességes dolog! Huk...”

Megint erőlködik, hogy a fájdalmat elfojtsa, levegőért kapkod. Görnyedt testét ezer árny támadja. Lassan lassan újra áramlani kezd benne a vér. Még keserűbbnek érzi magát.

“Már mindenki megőrült...”

“Jól van na, ne okoljon mást, mama.”

Menyére lassan kiül a szánakozás. Talán nemcsak az öregasszony iránt, hanem a férje iránt is, aki sosem tért meg, vagy az élet iránt, ami egyre jobban félretolja.

“Nem okolok és senkit. Én csak...”

Ráncos szemhéjával együtt az öregasszonyt elnyeli az idő, sír. A nyugodt tenger hangja rejtőzködik, a szél le-letörli a kor-emésztett öreg arcot. Annyi történetet súg neki, mint egy mesemondó.

“Mindennek vége lesz egyszer, mama...”

“De mikor? Meddig még? Amíg én, te, a többi eltűnt megrohad és a kukacok fognak rágni a föld alatt? Te, aki már nem is vigasztalsz engem, vagy legalább magadat. Én biztos, hogy buta vagyok, de a tenger sokat mesélt... Nyisd ki a szemed! Érezd, hogyan száll fel a bűz körülöttünk. Érezd, milyen ritmikusan döngölődznek egymáshoz a kókuszpálma levelei...”

A szánalom szorítása elvette a fiatalasszony beszédét, csak arra képes, hogy felakassza a szépen összehajtott hálót. Újra kinyitja a szövését és újra dolgozik.

“Betokosodott!” mondja ki lassan a sértést.

“Hallok még, Szarinah. Hallom a hangod! Te ne legyél betokosodott. Én talán folyton szegény voltam, gyakran beteg lettem, de emiatt ügyessé váltam. Még érzem, ahogy a nagy kerekek átmentek a hasamon. A kerekek okozták a betegségemet, amit nem tudok elmagyarázni a saját szavaimmal, a tenger szavaival. Csak a betegséget érzem. Csak arról fecsegek, amiről tudok. Annál több a sötétség...”

“A hasam...”

Az öregasszony egyre keserűbbnek, határtalanul keserűnek érzi magát. Vére áramlásán kívül semmi mást nem hall, az pedig gyorsan folyik. Menye felnyög.

“Mama, itt... itt az ideje. Mama!”

“Sátán! Sátán! Az én testem is fáj. Hol van a férfi, aki valaha szerelmet suttogott nekem ennek a kunyhónak a kövei között? Hol van a gyerek, aki valaha ebben a hasban mozgott?”

“Mama... segítsen...!”

Egy pillanatra visszafordul. Egy pillanatra pillantása olyan hideggé válik, mint a tenger medre.

“Felszabadulás? Remény? Ígéret? Mit tudnak még kínálni, hogy elvigyék a férfiakat ebből a házból? Nem elég még nekik, hogy a kerekek szétszaggatták a testemet? Még nem?”

“Mama... mama...”

“Sajnálom...”

Messziről egy hang hívja az anyját. Egy boldog gyerek rohanva belép a szágópálmabetűs ház udvarába. Az öregasszony könnyes szeme boldogan követi. Hirtelen előveszi a bambuszfalba szúrt kést. Örömmel megy feléje.

“Már csak ő maradt. Több férfi nem fog elmenni... Karunia, gyere ide...!” Suttogása éles, mint a kés.

“Mama, ne!”

Menye a hasát fogja, támolyogva próbálja elállni az öregasszony útját. De olyan rosszul van. Megtántorodik és a halom hálóra esik.

“Mama, ő nem bűnös. Ah...”

Mint mindig, ezen az estén is idáig hozza a szél a parthoz csapódó hullámok hangját. Morajlásuk a kunyhó falán darabokra török. A kókuszpálmalevelek suttogása kíséri az öregasszony lépteit, aki a hátán viszi az unokáját. Együtt a véres késsel. Altatja a kisfiút. Ajka lassan dudorászik. Mosolya széles. Hamarosan ő is álomba merül: lépteit a tenger felé veszi, mint családjából minden férfi.

* az indonéz nők nemzeti viselete, derekuk köré tekert földig érő lepelből és hosszú, majdnem térdig érő blúzból áll.

Dorothea Rosa Herliany:

A híres festő

Nagy és fontos kiállítás nyílik, és megnyitására ellátogat a híres - nem -, rendkívüli kritikus. Nem valami igazán fontos, hanem inkább egészen szokványos dolog csalta őt ide: egy 72 éves festő állítja ki összes képét első alkalommal 50 év munkásság után. Érdekes eseménynek ígérkezik. A legnagyobb önálló kiállítás, amit valaha is rendeztek a városban.

De a kritikust nem a festő alkotómunkájának eredménye, a képek érdeklik. Sem a korával összefüggő nagy kérdőjel. Bizonyára a festő kora és a festmények kora, továbbá az inspiráció ölt formát alkotásaiban. A nagy kritikus ugyancsak szerény. Nemcsak a kritikái miatt, hanem kritikáinak témái miatt is. Ugyanis témaválasztása nem véletlenszerű, mindig olyan festőkről ír, akik fekete báránként szereztek hírnevet.

Akkor most ez a nagy kritikus miért vesztegeti idejét ennek az öregembernek a kiállításán? A városban tulajdonképpen már majdnem minden média sokat irt a kiállításról és a kiállító festőről. Elterjesztették, hogy ez a retrospektív kiállítás semmi jelentőset nem ígér, hacsak nem egy visszakövethető alkotói történetet. Több oka is lehet, hogy 50 festéssel töltött év után az öreg művész ki akar állítani. De ez mind nem túl érdekes. Továbbá egy rövid interjúban a festő igen kurtán azt válaszolta a riporternek a kiállítás háttérére vonatkozó kérdésére, hogy most akadt egy szponzor, aki a művészetekre akarja a pénzét fecsérelni.

Hogy ez a rendkívüli kritikus maga jött ide, ez a szenzáció. Furcsamódon azonban az öreg festő arcán egy pillanatra sem villant fel a legcsekélyebb öröm sem. Csak olyan volt, mint mindig. Az öreg festő egy percét sem szentelte a kritikusnak, pedig ő sem más, mint a többi, akiket az ország festői jól ismernek. Elég hűvösen viselkedett az öreg.

A kritikus szemtelenül nézegette az öreg képeit, egyiket a másik után. A nagy kiállító terem falain lógó összes képet, amelyeket nem sokkal előbb a művelődésügyi miniszter tisztelt meg látogatásával: mindet egyforma figyelemmel vette szemügyre.

A kiállítás is igen vontatottan zajlott. A kritikus végignézte az összes festményt, de nem találta meg bennük, amit keresett. Másnap délután újra látni akarta.

***

Másnap délután. Miután a kritikus újra megnézte a képeket a teremben, még csalódottabbá vált. Nincs bennük semmi! Sőt, a kiállításon, ahol most csak néhány látogató lézengett, nem látta az öreget. De a kritikus ráérezett valamire, ami nem hagyta békén.

„Mintha látnék valamit ebben a festőben. Lehet, hogy jól oda kell figyelnem valamire, és az fogja a képeit megmagyarázni - morogta a bajsza alatt a kritikus. - De mintha a festő távol akarná tartani magától a kritikust. Lehet, hogy valami miatt fél a kritikusoktól és mindez együtt ad választ a kiállítás jelentőségére.”

Ezzel a kritikus kifelé indult a teremből. Úgy gondolta, aznap már úgysem fog ezzel a beképzelt öreg festővel találkozni, hiszen mindig kerüli őt. De egyszer, amikor a kiállításnak már rég vége volt, a kritikus csak találkozott az öreggel. A kiállítás egyik szervezőjétől kapta

meg a címét. Nem számított arra, hogy az öreg festő ilyen kicsi házban lakjon. De nagyon tisztának és ápoltnak tűnt. De az apró, szerény épület olyan volt, mintha üres lenne, mintha minden élet eltűnt volna belőle, annyira elhagyatott, csendes volt.

Kopogására kis idő múlva a lassan nyíló ajtó mögött megjelent egy nő, fele olyan idős, mint az öreg. A kritikus emberismereti ösztönével azonnal meglátott valami különösét a nő arcában. Lárvaszerű, megfélemlített és félnék.

- Papa alszik - felelte a nő, amikor a kritikus elmondta, hogy találkozni szeretne a festővel.

- Fel lehet kelteni?

- Papa megparancsolta, hogy nem lehet zavarni.

- Nagyon kellene találkoznom vele. Visszajöhetek este vagy holnap reggel?

- Inkább ne! Papa sosem fogad vendéget.

- A családját sem? Magát? Közele barátait? Újságírót?

Az asszony nem felelt.

- A barátja vagyok. Tudom, mire van szüksége az apjának, asszonyom...

- A férjem! - javította ki a nő.

A kritikus egy pillanatra megrökönyödött. - Vagy úgy, a férje!

- Sok évvel ezelőtt mindenkit elhagyott. Úgy érezte, az élet nélkülük...

A kritikus megértette az őszinteséget, ami így kitört börtönéből.

„A maga története is érdekes. Bejöhetek? - súgta a kritikus.

Végül a nő nem tudta visszautasítani a kritikus látogatását. Kinyílt a kopott deszkaajtó, már majd minden festék lepergett róla.

A kritikus belépett és leült, még mielőtt helyet kínáltak volna.

- Kér valamit inni?

- Nem szükséges. Inkább meséljen el mindent a férjéről, asszonyom.

A nő utánament.

- Maga tulajdonképpen kicsoda? - kérdezte, miközben hozott egy pohár kávé.

- Egy régi barátja voltam. Nagyon szeretnék beszélgetni vele - hazudta a kritikus.

A nő becsukta a szoba ajtaját (talán ott aludt a férje), majd visszaült a kritikushoz.

A kritikus még nem végzett a helyiség mustrálásával. Az egyik tágasnak tűnő sarokban egymás hegyén-hátán heverték a kiállítás képei. Egy részüket már felakasztották a falra, ezek mégis megtöltötték valamivel a szobát és hangulatot adtak neki. Misztikus melódiákra emlékeztető expresszionista képek, de eddig mégsem tudták megragadni a kritikust.

- Elkezdhetem a történetet? - a nő hangja majdnem suttog.

- Igen, igen!

- A férjem egy nagyon megkeseredett ember - motyogta az asszony.

A kritikus kortyolt a kávéból.

- Bizonyára hallott arról az esetről, ami néhány évvel ezelőtt történt. Akkoriban úgy érezte, hogy a barátja becsapta, aztán egyszer csak, persze tudta nélkül, ez a gyilkosság egyszerűen megtörtént. Maga talán ekkor már a barátja volt.

- Igen, igen - mormogta a kritikus.

- Jól van, ezt most már nem kell titkolni. Csak én már nem vagyok elég erős, hogy szembesüljek a férjem hazugságaival - az asszony hangja már alig hallható. Csak suttogott.

De a kritikus mégis megborzongott.

- Nem hallja a férje, hogy miről beszélünk?

- Nagyon megromlott a hallása. Nyugton marad. Szeret altatót bevenni, így csak este fog felébredni - nyugtatta a nő.

A kritikus bólogatott.

- Talán azért nem bírja a nyomást és a hazugságait elviselni, mert megint nősülni akar?

- Nem. Soha nem akart újra nősülni. Csak várja az idő múlását.

- Aztán? - a kritikus megijedt a nő válaszából.

- Nagy hazug ez. Minden újságíró és a társadalom is hasznot húzott a csalásából, mint régen a barátai. Azt hiszi, hogy volt valami haszna ennek a kiállításnak? Megálmodta, sok sok évvel ezelőtt. Tulajdonképpen nem is festő. Álmodó. Minden vagyonát egy álomért fecsérelte el. Mindig elrepült valahová, sok helyre és mindig egy halom képpel jött haza.

- Elment otthonról, hogy alkosson?

- Igen. És mindenkinek azt mesélte, még nekem, a feleségének is, hogy külföldre vagy legalábbis messzire kell repülnie, hogy festeni tudjon. Mi lett az eredménye? A szülei minden vagyonát elköltötte. Tulajdonképpen... - a nő mintha mindent felhánytorgatna, ami máig történt.

A kritikus ismét a kávét ízlelgette.

- Tulajdonképpen az az igazság, hogy én azért mentem hozzá, mert elegendő volt a nyomorból. Csak ezért akartam, hogy kérje meg a kezemet. Persze ebben az időben úgy ismerték kisvárosunkban, mint tehetséges festőt.

- Miért mondja, hogy hazudik a társadalomnak?

A nő a férje szobájának ajtaja felé néz. Ezután arcával egészen a kritikus felé közelít.

- Nem mondja el senkinek? Ezeket a képeket nem ő festette. Hanem vásárolta őket távoli helyeken amatőr festőktől. A férjem nem szégyellt sok pénzt kiadni, hogy a rivális festők száját betömje. Mirdawat, a barátja, akit tíz évvel ezelőtt megöltek, ismerte, miféle maszkot visel a férjem és a titkot elmondta a feleségének.

- Mirdawat felesége azonnal megosztotta a történetet az összes szomszédal. Férjem a szomszédokat, akik nem féltek a vadságától és keménységétől, lefizette, így a titok nem derült ki a mai napig. Sőt, úgy felvágta a nyelvét, hogy képes akárkit meggyőzni az igazáról - mesélte az arrogáns öreg festő felesége.

Végül a kritikus megtalálta, ami egész idő alatt nyugtalanította. De nem akart az öreg festő feleségének tragikus vallomásában elmerülni. Sok minden járt az eszében és sietve távozott.

Este leült az írógép elé, de semmit nem tudott leírni. Mintha minden vágya elillant volna, hogy megtegye, ami előtte oly fontosnak látszott.

Hirtelen eszébe jutott, hogy az öreg festő felesége milyen könnyen elárulta a férjét. De hát egy nagy kritikus nem ér rá azon törni a fejét, vajon az asszonyt is megölik-e, mint Mirdawatot. Bár cseppet sem volt biztos benne, hogy a festő nem hallotta a beszélgetést a szobában, ami azért mégsem olyan tágas.

Hikmat Gumelar:

A fejedelmi ajándék

A Reszocializációs Intézmény (RI) vezetője ül: bal kezét az asztalra szorítja, jobbában töltőtollat forgat. Öt csatlósa, mind nagytestű és jól fejlett, szemmel láthatóan lesi minden intését, készen minden parancsára azonnal ugrani. Kettő a mindig kulcsra zárt ajtó mellett áll. Másik kettő jobbról-balról közrefogja a forgatható széket, amelyen Prakoszo, a RI vezetője ül. Az ötödik, a legmagasabb és legerősebb, összeszorított szájjal szorosán a faszék mögött áll, amelyen az elítélt foglal helyet. Annak már egész teste merő víz az izzadságtól.

“Ne legyen már olyan feszült,” mondja Prakoszo szétáradó mosollyal ajkai rése között. “Semmi nincs, ami kényszerítené. Nincs. Mi csak ajánlunk. Mi csak ajánlunk valamit, amire Önnek éppen szüksége van, valamit, ami Önnek éppen jót fog tenni.”

Domo, a milliárd rúpiás korrupciós ügy elítéltje, mélyet lélegzik. Majdnem teljesen kopasz fejről egymás után gördülnek le az izzadságcseppek és csípi a bal szemét.

“Használja csak,” Prakoszonak eszébe ötlött, hogy feléje tolja a papírzsebkendő dobozt. “Kérem szépen. Ne aggódjon.”

Domo szemmel láthatóan vonakodik. De nyilvánvaló, hogy szüksége van rá. Keze már ki is nyúlik, hogy vegyen belőle. Letörli az izzadságot a szeméről, a sima fejről, arca többi részéről, hátul a nyakáról. Addig-addig törülgeti magát, míg a papírzsebkendő minden rétege szétmállik. És mindezt nemcsak Prakoszo nézi végig. Hanem öt csatlósa is éles szemmel figyeli. Így aztán a feszültség még jobban hatalmába keríti Domot.

“Így ni, bátyám,” mondja Prakoszo. “Azzal kezdődött, hogy ön átadott nekünk egy jelentést. Arról panaszkodott, hogy az új cella nyirkos, piszkos és büdös. Reggeltől estig ezernyi szúnyog zümmög benne. Az ön vérért szívva ünnepelnek. Emberek szünet nélkül ordibálnak cellája ajtaja előtt. Aztán meg az ételadagja mindig gusztustalan. A rizs poshadt. Vagy sok homok van a rizsben. A zöldségben ugyanúgy. Sőt, néhányszor még döglött gyík is úszkált a zöldségben. Ezért aztán ön egyszerűen nem tud aludni, és egyszerűen nem tud enni. És akkor még ön ki sem mondta a vágyát, ami napról napra nő és már akkora, mint egy hegy. Családja nem kap látogatási engedélyt. Ez volt a bejelentésében?”

Domo bólint.

Az utolsó öt hónap alatt minden este bevonszolják és belövik a cellába, csak így lehet elmondani, amit tapasztalt.

Ennek megfelelően fizikai állapota drasztikus hanyatlásnak indult. Szemei beesettek. Arcsontja és állcsontja feltűnően kiugrik. És újra és újra visszaesik az asztmájába.

“Ez a bejelentés nagyon szép igyekezet, értékeljük a fáradságát. Oda kell rá figyelnünk. Kell, hogy kivizsgáljuk. És nagyon el is szomorít minket. Már hogy is ne? Ez a hely nem fogda. És nem is börtön. Ez itt RI. És a RI olyan hely, ahol, elnézést, az olyan emberek, mint ön, lehetőséget kapnak a javulásra, hogy utána visszatérhessenek a társadalomba. Hogy úgy éljenek, mint a társadalom többi tagja. És remélhetőleg Ön is olyan emberré válik, aki hűséges lesz a néphez és nemzethez, aki vágyik majd szolgálni a Szent Hazát. Mindehhez önnek egészségesnek kell lennie. Nem igaz?”

Domo újra bólint.

“Na, ezért sokat gondolkoztunk a dolgon. Mindent megforgattunk a fejünkben, kerestük az ön számára legjobb alternatívát. Alhamdulillah, az Úr a Legkönyörületesebb. Megadja, amit keresünk. Elénk adja, amire önnek szüksége van. Előbb vagy utóbb. Családja utáni vágyát kielégíthetjük. Mindent kielégíthetünk. Lakhat olyan szobában, amilyent szeretne. Például egyetlen egy szúnyog sem lesz, garantáltan. Ugyanígy az emberek hangosságával. Garantáltan mind eltűnik. Hasonlóan az ételekkel. Garantáltan tápláló lesz és az ön ízlése szerint. Röviden, úgy érezheti majd magát, mint a saját házában. Vagy inkább, mint egy szállodában. Csak úgy, igen igen. Az Úr nagylelkű, ezért mi keményen dolgozunk. És mi, akik már keményen dolgoztunk, ennek megfelelően szeretnénk belekóstolni fáradozásunk gyümölcsébe. Ezért aztán, igen, mint ahogy eddig is, elértünk ezt-azt. Így aztán a dolog most öntől függ. Mit szeretne?”

Domo persze, hogy szeretné, amit felkínáltak, nagyonis be akarná habzsolni. Szeretné megízlelni mindazt, amire ennyire vágyik. De miért ilyen drága áron? Bár nem úgy van, hogy elítélt létemre van még elég a birtokomban, hogy megfelelő bánásmódot kapjak? Miért...

Megszólal a telefon.

Prakoszo bal keze érte nyúl.

“Halló”

“Papa?”

“Hm. Miért?”

“Jaj, Istenem. Gyere haza papa. Gyorsan gyere.”

“Gyorsan haza? Még munkaidő van.”

“Igen, tudom. Tudom. De Harry.”

“Harry? Mi van Harryvel?” felesége nem felel. Felesége csak visít.

“Na, mama. Miért Harry? Mi van vele?”

Semmi. A felesége biztosan nem felel. A felesége csak visít.

A vonal megszakad. Ideges lesz, ahogy visszateszi a kagylót. Csalódott, ugyanakkor dühös is. Prakoszo nagyon igyekszik uralkodni magán. Mélyeket lélegzik, néhány percig hallgat.

“Jól van, Domo bátyám,” szólal meg. “Kérem szépen, jól gondoljon át mindent. Mérlegelje, hogy mit lehet kihozni az ajánlatunkból. És most, bocsásson meg, mennem kell.”

Prakoszo feláll a székéből. Öt csatlósa azonnal megérti, hogy minek kell most következni. Domot durván visszavonszolják a cellájába. Maga Prakoszo azonnal kiront. Sietve veszi az irányt autója felé a parkolóban. Egy pillanat múlva kocsija száguld.

Az úton nagy a forgalom. Prakoszo agya tele van csúnya képekkel, hogy mi történhetett Harryvel, egyetlen, imádott gyermekével.

Három hónappal ezelőtt a gyerek nagy sikert ért el. Átment az állami főiskola felvételi vizsgáján. A legnevesebb intézmény építészeti szakára vették fel. Ettől nem szabad megijedni. Mert Harry nem csak jóeszű. A tejébe szorgalmas is. Sőt, azóta már a harmadik osztályban van. Ennek a gyereknek a napirendjén nincs játékidő, mint általában a vele egykorúaknál. Egyetlen nap se hanyagolja el az iskolán kívüli angol leckét. Minden áldott este, Harry szorgalmasan tanul tízig vagy tizenegyig. Ezen kívül nem ritka, hogy Harry még magol vagy a

feladatain dolgozik, amikor az óra mutatója már elhagyta a huszonnégy órát. Így aztán természetes, ha Harry jól halad.

És az is természetes, ha szülei dagadnak a büszkeségtől és reménytől. Talán még az is természetes volt, ha Prakoszo úgy érezte, hogy meg kell ajándékoznia valamivel. De vajon milyen ajándék lehet megfelelő egy jövődő építésznek, ami ugyanakkor meg is könnyítené az útját, hogy ezt a titulust elérje? Miután már sokszor feltette a kérdést magának, a feleségének, Prakoszo titokban az egyik elítéltnak is feltette, akinek anyagi helyzetét jól ismerte.

“Csak rágódok. Vajon milyen ajándék lenne megfelelő neki?”

Nyo Bang Pak, az elítélt, szelíden mosolygott. Keskeny szeméből sugárzott, hogy megértette, mire célzott Prakoszo.

“Használhatom a telefont?”

“Ó igen, kérem.”

Nyo Bang Pak felvette a telefonkagylót Prakoszo íróasztaláról. Valamilyik családtagját hívta. Két nap múlva jött a családtag. Fekete, vadonatúj Wondert parkolt a RI parkolójában. A kulcsot és a papírokat Nyo Bang Pak kezébe nyomta, aki ezután mosolyogva átadta Prakoszonak. Ez volt hát az ajándék, amit Prakoszo szeretett gyerekének adott.

“Talán Harry ütközött?” kérdezi magában az RI feje, miközben rálép a gázpedálra. “Ugyan, dehogy. Nem lehet. Ez a gyerek mindenben olyan elővigyázatos. Óvatos vezető is, körültekintő. Nekimehetett egy fának vagy egy ételárus kocsijának? Mi történhetett? Beteg? Nem. Nem lehetséges. A fiam semmilyen betegséget nem kap el. Mindig rendesen eszik. Sosem feledkezik meg a sportról. Egészséges a teste, annak kell lennie. Mi történhetett? Összeverekedett valakivel? Ez sem valószínű. Lehetetlen. Csecsemő kora óta sem volt ellensége. Mindig, mindenkihez jó. Esetleg felbujtotta volna valaki és elkövette, hogy tüntetésben vegyen részt és akkor...?”

A RI vezetőjének piros Jimnyje háza elé érkezik. Lamsziah, a cseléd, gyorsan kinyitja a kétméteres kaput.

“Ana hol van?” kérdezi Prakoszo, míg kiszáll az autóból.

“Iiizé, papa. Mag... magánkívu, papa.”

“Magánkívu?”

“Igen, papa.”

Prakoszo bevágja a Jimny ajtaját. Berohan a házba. Egyenesen a hálószobába. Látja, hogy Inah, a másik cseléd, félig a dívány szélén ül és a felesége haját simogatja, aki még nem tért magához.

“Mi van?” kérdezi Prakoszo lassan.

Inah egy papírlapot ad át neki, amit munkaadója mellől vesz el.

Prakoszo visszatartott lélegzettel olvassa, mi van a kezében tartott papírra írva.

“Tisztelt RI vezetője bácsi. Ez itt egy fejedelmi ajándék valakitől, aki a börtönben tíz év alatt sohasem szűnt meg nemes és boldogító bánásmódban részesülni a Bácsitól. Szerencsés kézhezvételt.”

Prakoszo kővé mered. Szája tátva marad. Azonnal Inah felé néz.

“Milyen ajándék?”

Inah a fejét rázza. De akkor lassan azt mondja, hogy az ajándékot valaki egy autóból adta neki. Miután átadta, az autó azonnal eltűnt.

“Most hol van?”

“A középső szobában.”

Prakoszo sarkon fordul. Kimegy a hálósobából. A középső szoba üveges asztalához siet. Jobb kezével az ajándék dobozáért nyúl, csak akkora, mint egy papírzsebkendő doboz, vékony, kék virágos, rózsaszínű nylonba csomagolva, amit a felesége már kibontott.

Amint megpillantja a tartalmát, Prakoszo szeme rögtön nagyra nyílik. Bal kezét reflexszerűen szemei elé kapja. Vére pedig egyszeriben megdermed.

“Papa”

Prakoszo összerezzén. “Mi van?”

Lamsziah reszket.

“Mit akarsz?!”

“Iiiizé, papa. Boo...csá. Bo...”

“Bocsánat. Mi van?”

“Paaa... Papának, telefon. Moo... most az el...”

“Jól van, telefonáltak nekem. De honnét? És mit mondtak?”

Lamsziah nagyon zavarosan azt feleli, hogy B. város kórházának főápolója telefonált. “Gyorsan-gyorsan, papa. Azt m... azt mondta, gyor...”

“Jól van, gyorsan-gyorsan, azt mondta. De miért? Mi van?”

“Kez... kezelni Ha... Harry urat...”

A RI vezetője hirtelen egész testében remegni kezd. A fejedelmi ajándék doboza kicsúszik hirtelen élettelené vált kezéből. A fejedelmi ajándék dobozából pedig egyenesen a földre gurul két vértől szennyes szemgolyó.